

1. Parabola o babylonskej veži.

Všetky rozprávania Biblie o hriešnych pádoch ľudského praveku spásy naznačujú, že **ľudia stratili pôdu pod nohami, pretože si dali zlé ciele.**

1. Raj → strata → zlý cieľ → ľudská túžba byť ako Boh. Tento hriech Boh nemohol odpustiť, lebo ho nik o odpustenie neprosil.
2. Porušenie hranice nedotknuteľnosti života u Ábela Kainom. Následkom je strata Božieho priateľstva, vlasti, životného pokoja.
3. Sexuálny neporiadok, (Gn 6, 1-5), z ktorej človek nezískal väčšiu plnosť života, ale stratu Božieho Ducha.
4. Posledný biblický prípad, v ktorom sa nám svätopisci snažia ponúknuť riešenie problému zla, je rozprávanie o babylonskej veži.

Autorom rozprávania je podľa biblických odborníkov opäť Jahvista, teda pravdepodobne učiteľ na jeruzalemskej vysokej dvornej škole za kráľa Šalamúna (okolo r. 950 pred Kr.). Parabola tohoto svätopisca má tri základné pojmy: **a) jednota b) vzostup c) pomätenie**

A: Formálne ide o jednotu reči, v skutočnosti ide o jednotu ľudí v plánovaní, vlastne o nariadenú ideologickú uniformitu. Môže nám pri tom v ušiach zaznieť slogan: „ *Jedna ríša, jeden národ, jeden vodca.*“ V tomto prípade išlo o nacistickú, zločinnú ideológiu. I tá, ako v Babylone, priviedla istých ľudí s patričným terorom, k dosiahnutiu veľkých organizačných, hospodárskych, technických a mocenských cieľov. Ale za strašnú cenu... Neľudskosť, neslobodu...

B: Vzostup chce dosiahnuť Božej výšky; človek nechce zostať na zemi človekom, ale modla pokroku ho má urobiť nadčlovekom, mierou a stredom všetkého, teda Bohom.

C: Už tieto ciele by vlastne museli viesť mnohých ľudí k odporu proti nutným metódam násilia, teda k nejednote. Biblické rozprávania označuje za autora zmätku Boha, a to nie ako trestu, ale ako výrazu jeho starostlivosti o svet, o človeka, rútiaceho sa do katastrofy.

K tejto záchrane pripája dobrý Boh nový plán spásy: Volá z rozptýleného ľudstva Abraháma k požehnaníu, teda k ďalšej etape dejín spásy celého ľudstva. Abrahám, ktorý v neobmedzenej dôvere v boha opúšťa svoju vlasť a všetky ľudské istoty, dostáva od Boha darom to, čo si chceli vzbúrenci sami vydobýť.

Totíž: nové meno, novú vlasť i nové potomstvo.

Boh dal ľudstvu cieľ a úlohu, aby chránilo život a stvorenie. Tam, kde ľudom nestačia tieto ciele a oni sa snažia nezriadene dosiahnuť závrtných výšin moci, slávy, pôžitku a majetku, nedosiahnú veľkosť, ale naopak, stroškotanie a zmätok. Rozprávania o babylonskej veži nás učí, že nie sme rovní Bohu a upadneme do nešťastia, ak si zameníme moc za život.

Treba vidieť, že všetky základné témy, ktoré sa týkajú existencie človeka na zemi, sú podané v týchto 11 kapitolách. Ich čítanie a pochopenie vôbec nie je ľahké a jednoduché. Ale ak pristúpime k Bohu s pokorou, aby sme si vypočuli slová, ktoré nám chce odovzdať, objavujeme, že sú to pravdy, ktoré sa týkajú aj nás.

1.

Boh je mojím stvoriteľom.

2.

Svet, v ktorom žijem, je veľmi dobrý.

3. Som povolaný k láske.

4. Boh ma vyzýva k tomu, aby som 6 dní pracoval a 1 deň v týždni odpočíval.

5. Žijem vo svete spravodlivosti i nespravodlivosti. Môžem byť na strane Ábela alebo na strane Kaina.

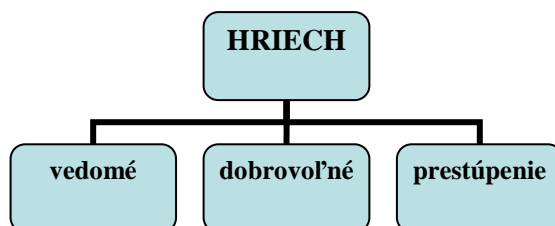
6. Moja vôľa môže byť využívaná na zdokonalenie lásky a na zásade neposlušnosti môže byť využívaná, zneužívaná na zlé.

7. Moje telo môže viesť k takým hriechom, ktoré si zasluhujú potopu.

8. Moja pýcha môže viesť k stavbe babylonskej veže, kde si s nikým nedokážem rozumieť.

9. Božie Slovo je adresované mne. A všetky tieto veci sú blízke môjmu srdcu.

2. Hriech – vedomé a dobrovoľné prestúpenie Božieho zákona.

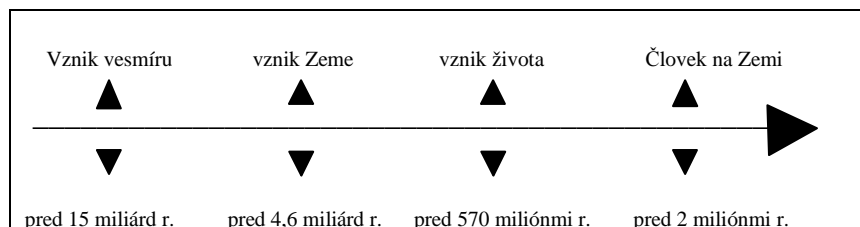
- je urážkou Boha
- neposlušnosťou voči Bohu
- previnenie rozumu, proti pravde a proti správne svedomiu.

Delenie hriechov:

1. ľahké - všedné
2. ťažké - smrteľné
3. 3 do neba volajúce hriechy
4. 7 hlavných hriechov
5. 6 proti Duchu Svätému
6. 9 cudzích hriechov

3. Odkiaľ sa zbral na zemi život?

Ľlovek sa oddávna pýta: „Ako vznikol svet? Vesmír? Odkiaľ sa zbral na zemi život?“ Dnešní vedci hovoria, že vesmír je vytvorený obrovskou explóziou (Big Bang) , ktorá nastala asi pred 15 miliardami rokov. Touto explóziou sa vytvorila hmota, vytvoril sa priestor a čas. Zem vznikla pravdepodobne pred 4,6 miliardami rokov. Život na zemi v najjednoduchších formách asi pred 570 miliónmi rokov. Avšak človek vznikol až pred 2 miliónmi rokov.

Čo nám hovorí Biblia? Čítaj úryvok Gn 1, 1-20

Aby sme našli najsprávnejšiu odpoveď a pochopili úmysel autora „opisu stvorenia“, musíme preniknúť do chápania a predstáv ľudí o svete, ktoré boli bežné v ich dobe. Svätopisec, autor toho textu, nebol vedec, nemal dnešné prístroje a našu techniku, aby mohol napísať vedeckú správu o vzniku sveta. A keby aj mal, určite by to vedecky nenapísal, pretože dôvod k napísaniu tejto správy bol niekde inde. Slová z knihy Genezis, ktoré máme dnes možnosť čítať, boli približne v 6. – 5. storočí pred Kristom v kňazských kruhoch. Bola to doba, ktorú celý Izrael prežíval ako dobu skúšky. Po zničení Jeruzalema a odvečení do Babylonského zajatia v roku 586 pred Kristom, Izrael prišiel o chrám, teda o miesto kultu a tým bol ohrozený ich život viery. Strata slobody, tvrdá práca, neľudské zákony, pozorovanie náboženského života Babylončanov, najmä mnohobožstvo a ich veľkolepé slávnosti, nahľadávali dôveru zajatcov v Boha Izraelitov. V takejto situácii sa rodí nádherná biblická modlitba, chválospev, ktorý vyjadruje veľkú vieru a dôveru v Boha Izraela.

Boh stvoril svet. On je Pánom aj nad slnkom a mesiacom. Boh dáva stvoreným veciam mená, teda všetko čo stvoril je podriadené jedine jemu, Stvoriteľovi. On je Pánom nad všetkým a nik iný! Všetko čo Boh stvoril je dobré, nestvoril nič zlé!

Svätopisec, pravdepodobne kňazský autor, pripisuje vznik celého sveta jedinej príčine, Bohu, ktorý jediný je pôvodcom všetkých jestvujúcich vecí. Text veľmi jasne hovorí proti všetkým pokusom zbožstvenia výtvorov vtedajšieho, ale aj dnešného sveta. Preto sa nemôžeme čudovať, že vychádzal z predstáv o svete, ktoré v ňom prevládali. Mal však aj iný zámer. Svojím chválospevom chcel vzdať Bohu Stvoriteľovi, ktorý je nad všetkým, ktorý je mocnejší ako všetci bohovia Babylončanov.

Aké boli predstavy o vzniku sveta?

A/ babylonská – Enuma Eliš

B/ grécka – Kozmogónia

C/ perzská – princíp dobra a zla

Babylonská predstava – Enuma Eliš

Najskôr existovali odveké elementy:

Absu – boh (mužs. rodu) **oceánu sladkých vôd** a **Tiamat** – boh (žens. rodu) **oceánu slaných vôd**. Od týchto dvoch pochádzali ostatné božstvá. Medzi nimi bola roztržka: boh **podzemných sladkých vôd**, **Ea**, zabil Absu. Keď to vidí bohyňa Tiamat, túži po pomste a vytvára tábor, na čele ktorého stojí **Kingu**. Proti nej stojí **Marduk** – boh **slnka a rastlín**. *Marduk zabije Tiamat a rozdelí ju na dve časti. Z jednej časti vyformuje nebo a klenbu, z druhej vyformuje zem. Potom na zemi stvorí svet rastlín, zvierat a na konci aj človeka. No skôr, ako by stvoril človeka, bola porada víťazov. Po nej priviedli zajatého Kingu, ktorého zabili a z jeho krvi vytvorili človeka, ktorý mal slúžiť bohom.*

Grécka predstava : Hesiodos – Kosmogónia

Tento filozof vytvoril **báseň o pôvode sveta a bohov**. Začína pri samom počiatku vecí, pri prapôvodnom chaose, ktorý grécka tradícia chápala ako prázdny priestor.

Najskôr bol chaos, potom vznikla zem. Z chaosu vznikli temno a noc, zo zeme nebo, hory a more. Jeho teogónia je zároveň kozmogóniou – náukou o pôvode sveta. Každý stupeň v podobách sveta ja spätý so zrodom nejakého boha. Takýto prístup je typický pre celú mytológiu a pre myslenie, ktoré vychádza z mýtu. (mýtické myslenie).

Perzská predstava

Najvyšší princíp – boh Servana Akarana, nekonečný, bezhraničný čas.

Potom dvaja bohovia:

princíp dobra – boh Ormuz, **princíp zla – boh Ahrima**. *Títo bohovia bojujú proti sebe a medzi nich, do stredu, sa dostáva človek. Človek, žijúci na tomto svete musí bojovať proti zlu. Preto človek, ktorý robí dobré skutky, vráti sa k Ormuzovi do neba a človek, ktorý koná zlo sa dostane do pekla. Nakoniec však sily dobra predsa len zvíťazia.*

Pohl'ad na svet očami Hebrejov

Zem je ako tabuľa, je životným priestorom ľudí; pod zemou sa nachádzajú spodné vody podsvetia a miesto mŕtvych, **šeol**; z tejto vody vyvierajú rieky, ktoré prúdia do rozličných morí na zemi; zem je podopieraná mocnými stĺpmi nad vodami podsvetia; tieto stĺpy držia vrchy zeme; nad zemou ako klenba sa klenie obloha, sú na nej zavesené hviezdy a ostatné nebeské telesá; nad klenbou sú horné vody, ktoré môžu padať na zem v podobe dažďa, ak boh otvorí priepusty, uvoľní mreže; slnko putuje po oblohe a večer sa ponorí do mora; v noci putuje podsvetím a ráno začína svoju novú púť; pri potope sa spájajú všetky vody; nebo je sídlom boha a podsvetie sídlom zlého, sídlom zla.

Biblický opis stvorenia

sa podstatne líši od podobných opisov v staroorientálnych tradíciach.

Jedine Boh existuje pred akýmkoľvek bytím a stvoril všetko, čo jestvuje na zemi a vo vesmíre. Boh Jahve je Pánom nad celou zemou a babylonské modly sú len bábky. Toto je ten Boh, ktorý stvoril nebo i zem, takisto aj človeka.

Na počiatku
stvoril Boh nebo a zem.

Zem však bola pustá a prázdna,
tma bola nad priepasťou a
Duch Boží sa vznášal nad
vodami

Slovo Boh / ELOHIM/ sa v prvom opise stvorenia opakuje 35x.

Toto časté opakovanie prezrádza, že autorovi nejde o kozmologickú informáciu či vedeckú správu, ale skôr o teologickú výpoveď.

Pán Boh je Stvoriteľ sveta. On je ukázaný ako *ten, ktorý stvoril všetko svojim všemohúcim slovom*, ktorý všetko **stvoril z ničoho**. Boh chcel, aby jestvovala zem, nebo a celé bohatstvo.

Boh je Stvoriteľ.

Celý svet, ako jeho dielo, **je veľmi dobrý.**

Ďalšia pravda sa týka siedmeho dňa odpočinku. Preto autor napísal, že Boh si na 7 deň odpočinul, aby ukázal čitateľovi, že má 6 dní pracovať a na 7 deň má odpočívať a stretnúť sa so samým Stvoriteľom. Je to katechéza o siedmich dňoch v týždni a ich predurčení.

Človek je stvorený na obraz a podobu Boha z lásky. Preto muža a ženu spája láska, no a to je celý človek. Človek v knihe Gn, to je muž a žena. Ľudstvo je zložené z dvoch častí: **mužov a žien**. Tieto dve časti sú spojené láskou. Až v NZ je podaný kľúč k pochopeniu tejto pravdy. **Boh Otec a Syn sa navzájom milujú. Sú spojení Láskou, ktorou je Duch Svätý.** Človek je stvorený tak, že môže milovať. A vo vzájomnej láske tvorí jedno. Pred stvorením človeka predchádza akási porada Boha so sebou. Už z toho možno tušiť, aká bude hodnota človeka.

4. Pád prvých ľudí a jeho následky

Odkiaľ pochádza ťarcha práce, neplodnosť zeme, bolesti matky pri pôrode, závislosť ženy od muža, strach pred smrťou? Ved' všetko, čo Boh urobil bolo dobré! Boh sám je dobrý, nemôže byť predsa zodpovedný za utrpenie sveta. **Ako** si vysvetliť všetko zlo na svete? **Kde** je príčina? **Kedy** to všetko začalo? Svätopisec dáva jednoznačnú odpoveď: všetko to začalo neposlušnosťou človeka. Človek vo svojej pýche povedal bohu „NIE“ a tým začali na zemi dejiny hriechu.

Eden – znamená záhradu, úrodnú rovinu, niečo ako oáza. **Vysadil ho na východe** – východ pre Izraelitov vždy predstavoval hojnosť všetkého; pri rieke Eufrat...

Raj – toto slovo nie je hebrejské, objavilo sa až v gréckom texte. Oni poznali iba výraz záhrada. Je obrazom neporušeného vzťahu človeka a Boha.

Strom – je dôležitý, dáva ovocie a chládok. V mytológii okolitých národov je miestom prítomnosti bohov.

Strom života - /Gn 2,9/ je symbolom telesnej nesmrteľnosti. Pisateľ si pomáha starým obrazom mýtu o Gilgamešovi, ktorý našiel rastlinu života. Keby ju zjedol, žil by naveky, ale had mu ju ukradol. Epos pochádza asi z 3. tisícročia pred Kristom.

Strom poznania dobra a zla – o tomto strome sa nenašiel žiadny mýtus. Nachádza sa len na tomto mieste SP. Človek musel byť obdarený rozumom a slobodou, keď mu Boh povedal, z toho stromu nejedz. Existoval takýto strom? je to obraz, ktorý nám hovorí, že človek si sám chcel určovať čo je dobré a čo zlé. Chcel si dať svoj vlastný mravný zákon.

„**Zo všetkých stromov raja môžeš jesť. Zo stromu poznania dobra a zla však nejedz! Lebo v deň, keď by si z neho jedol, istotne zomrieš.**“

Had – Aký bol had? Išlo tu o symbol. V rozprávaní o páde do prvého hriechu predstavuje znak ľstivosti, zákernosti, zla, smrti. Skutočnosťou však bolo, že číhal na človeka na každom mieste. Často krát našli beduňní smrť práve pod stromom, v tieni ktorého si chceli oddýchnuť. Proti uštipnutiu hadom sa však ubrániť nevedeli.

Pokušenie a pád - Boh dovolil prarodičom jesť zo všetkých stromov, okrem jedného. Zo stromu „poznania dobra a zla“ im zakázal, aby človek poznal a uznal, že i keď je vlastníkom všetkých stvorených vecí, predsa nie je ich neobmedzeným pánom. Má si uvedomiť, že pri užívaní stvorených dobier je závislý na Bohu, lebo poznať a rozlíšiť, čo je dobré a zlé vie len Boh. Preto je cesta k tomuto stromu zakázaná. To, čo je pre človeka otvorené, je cesta k stromu života. Boh tým sledoval veľmi vážny zámer. Prekročenie tohoto zákazu malo jeden výsledok, ťažký trest: „Istotne zomrieš!“

Vesmír odpovedá „láskou“ na Božiu lásku, ale nedokáže to urobiť slobodne, je mu to dané. Boh chce, aby to človek robil tiež, ale slobodne.

Pokušenie – Taktika hriechu. Diabol nepokúša hneď. Má svoju psychológiu., ktorá spočíva v konfúzii svedomia. Hriech vždy začína znechutením hodnôt vo svedomí. Diabol začína polopravdou, prehnanou a falošnou otázkou: „Naozaj povedal Boh: Nesmiete jesť z nijakého rajského stromu !?“ V rozhovore sa prejavuje ako znalec ľudských srdc. Prvý omyl urobila Eva pri vysvetľovaní Božieho zákazu. tvrdila, že nesmú jesť zo stromu v strede raja a pozorný čitateľ vie, že v strede raja bol strom života, z ktorého Boh jesť nezakázal. (Gn 2,9 – Gn 3,3) Týmto omylom robí Boha klamárom a tak je dielo Zlého, ktorý začal dialóg nevinnou otázkou, dokonané. Dialóg so zlým vedie často k podobnému omylu.

Hriech – Čo to bolo? Azda jablko, ako sa s tým často stretávame na obrazoch? Azda Boh zakázal ľuďom jesť jablká?

(Jablko sa dostalo do obrazov o prvom hriechu človeka pravdepodobne v súvislosti s chybou v preklade z latinčiny. Pretože to isté slovo malum má dva významy: malum = zlo; malum = jablko. Rozdiel je iba v prízvuku.)

Následky - Eva zhrešila, vedela, že príkaz je ťažký. Čo bolo pohnútkou jej hriechu? Tradícia hovorí o zmyselnosti, žiadostivosti tela. Hriech často začína **nevinnou zvedavosťou**:

„ Aké to bude? Had hovorí, že to bude dobré. Boh hovorí nejedz!“ Potom **prechádza nedôverou voči Božím zákonom. Tou najväčšou pohnútkou je však pýcha, túžba po samostatnosti a nezávislosti od Boha.** („ budete ako Boh“)

**„ Odteraz ja budem hovoriť, čo je dobré a čo zlé...!
... a výsledok? ...**

„Spoznali, že sú nahí“ – obom sa otvorili oči. Spoznali, že sú oklamaní. Báli sa trestu, mali strach pred Bohom. Hriechom stratili voči nemu dôveru. Utekali, chceli sa pred Ním skryť. **Pred Bohom však nikto neutečie.** Ako reagovali na Jeho výzvy vo svedomí? Výhovorky! Samé výhovorky! „ Žena ma naviedla... Had ma naviedol... To ona je na vine ... To on je na vine ...“ **Zvalovali vinu jeden na druhého a nevedeli si ju priznať. Avšak až po priznaní viny môže nastať ľútosť nad hriechom.**

Dedičný hriech – bol vinou len pre našich prarodičov. U nás je tento hriech v tom, že sme zbavení milosti, ktorú nám mali odovzdať.

Boží prísľub – Protoevanjelium: Bohu na človeku záleží, je stále pri ňom, aj po hriechu. Dáva mu novú nádej. **Boh povedal diablove:** „ *Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi твоjím potomstvom a jej potomstvom, ono ti rozšliape hlavu a ty mu zraníš päťu.*“ (Gn 3, 15) To je znamenie nádeje. Kristus je potomok, Mesiáš, ktorý prišiel v plnosti času, aby zvíťazil nad zlom a ľudstvu umožnil vstup do „ nového raja“. Izraeliti žili z toho očakávania celé generácie.

Preto sa tento verš volá blahozvesť = protoevanjelium.

Výkon trestu:

ŽENE: „Veľmi rozmnožím tvoje trápenia a ťarchavosť; v bolesti budeš rodiť deti, a hoci budeš po mužovi túžiť, on bude vládnuť nad tebou.“

MUŽOVI: „Nech je prekliata zem pre teba; s námahou sa z nej budeš živiť po všetky dni svojho života. Trnie a bodľacie ti bude rodiť a ty budeš jesť poľné byliny. V pote svojej tváre budeš jesť svoj chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, z ktorej si bol vzatý, lebo prach si a na prach sa obrátiš!“

Takto si pisateľ vysvetľoval existenciu zla, tvrdej práce, bolesti a utrpenia na svete.

Hriech a vzťahy:

Trest zasahuje vinníkov v ich hlavnom povolání. Ženu ako matku, muža ako robotníka. To však neznamená, že keby nespáchali hriech, nemala by žena pôrodné bolesti a muž pot na tvári. **Najväčší trest však bol, že stratili spoločenstvo s Bohom.**

„**On bude vládnuť nad tebou**“ – Stratou priateľstva s Bohom nastal posun aj vo vzťahoch medzi ľuďmi a medzi manželmi. Žena je vydaná mužovi a muž zemi, ťažkej práci.

Skúsenosť raja a hriechu nie je poznačená Duchom Božím. Adam a Eva boli v rukách Božích, ale upadli do hriechu a začali sa báť.

Kristus zobrať vinu Adama a Evy. Otče, do tvojich rúk odovzďavam svojho ducha.

Boh urobil šaty – znamená, že Boh nenechal človeka napospas Zlému, ale naďalej sa o neho stará. Dáva im šaty, teda dáva im pomoc svojou milosťou.

Ďalšie verše naznačujú, že „nešťastná“ situácia poznačená prvým hriechom pokračuje. Kainova bratovražda, divoká a výhražná pieseň Lamechova, Kainovho potomka, manželstvo „synov božích“ (anjelských bytostí – preklad tohto miesta je veľmi otáznym), potopa, nehanebnosť Noemových synov, povýšenie obyvateľov Babelu.

Je veľmi obdivuhodné, že napriek týmto hrozným, stále sa stupňujúcim vinám, milosrdenstvo Božie pretrváva ďalej. Napriek všetkej stručnosti 1 kap., je v nej skrytá „**dobrá zvesť**“.

5. Muž a žena – ikona Boha

Gn 1,27

„A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril.“

1. na svoj obraz

- ☞ schopnosť poznať a milovať Boha
- ☞ slúžiť Bohu ako jeho dieťa, nie ako otrok
- ☞ máme nesmrteľnosť duše
- ☞ máme dôstojnosť

↪ človek nie je niečim, ale **NIEKYM**

2. spojenie hmoty a ducha

- ↪ duch oživuje hmotu
- ↪ telo – „dar rodičov“
- ↪ duša – dar Boha
- ↪ duch – spracované dary s Božou milosťou (charakter, špecifickosť života človeka)

3. muž a žena - múdrosť Božia

- ↪ stvorenie **jeden pre druhého**, nie jeden nad druhého (Gn 2,18)
- ↪ stvorenie pre **spoločenstvo** (Gn 2,23)
- ↪ v manželstve tvoria **jedno telo** (Gn 2,24)
- ↪ stvorenie pre **úlohu zachovať potomstvo** (Gn 1,28). To je možné len v spolupráci s Bohom, ktorý je darcom nového života.
- ↪ **zodpovednosť za svet** (Gn 1,28-31)

4. priateľstvo s Bohom

- ↪ Boh vložil človeka do rajskej záhrady
 - ↪ dostal úlohu: obrábať a strážiť raj
 - ↪ práca nie je trest, ale spolupráca muža a ženy na zdokonaľovaní viditeľného sveta.
- Práca je tiež zviditeľnená láska.**

Človek je vrcholom, korunou a dôvodom celého stvorenia.

Tým že je stvorený na obraz

Boží,

nie je iba časťou prírody, ale prevyšuje ju skrze zvláštny vzťah k Bohu. Má účasť na Božom spravovaní a sláve. **Môže a má vládnuť nad svetom, ale nie nad ľuďmi**, preto že aj oni sú obrazom Boha. **Pohlavná sila človeka je dar od Boha. Je dobrá, ale je s ňou spojené zodpovedné.**

Muž a žena sú rovnoprávni.

6. Sviatosť manželstva

Boh, ktorý stvoril človeka, povolal ho aj k láske, ktorá je základným a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti a vrozeným povolaním každej ľudskej bytosti. Lebo človek je stvorený na obraz a podobu Boha, ktorý sám „je Láska“. (1Jn 4,8.16).

Sväté písmo tvrdí, že muž a žena sú stvoreni jeden pre druhého: „**Nie je dobre byť človeku samému.**“ (Gn 2,18) Žena, „**telo z jeho tela**“ (Gn 2,23) t.j. je mu rovná a veľmi blízka, je mu daná Bohom ako pomoc a tak predstavuje Boha, od ktorého prichádza „pomoc“. (Gn 2,18) „**Preto muž opustí svojho otca a svoju matku a príľne k svojej manželke a budú jedným telom**“ (Gn 2,24). Sám Pán Ježiš potvrdzuje, že to znamená trvalú jednotu životov obidvoch, keď pripomína aký bol od začiatku Stvoriteľov plán: „**A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo**“. (Mt 19,6)

Manželstvu je venovaná veľká časť života, hovorí sa o ňom vážne i humorne, ale napriek tomu je to **vážna inštitúcia chcená samým Bohom, v ktorej sa človek slobodne rozhoduje pre jediného partnera na celý život.**

1. Definícia sviatosti manželstva

- ✓ Je to manželská zmluva, ktorou muž a žena vytvárajú medzi sebou celoživotné spoločenstvo, zamerané svojou prirodzenou povahou na dobro manželov, na plodenie a výchovu detí. Kristus ju povýšil medzi pokrstenými na sviatosť.
- ✓ Je to sviatosť, v ktorej dve osoby rôzneho pohlavia, spôsobilé pre manželstvo, vstupujú do nerozlučiteľného zväzku za účelom plodenia a výchovy potomstva a vzájomného posvätenia a dostávajú milosť na plnenie povinností tohto stavu.

Manželstvo má božský pôvod. Neustanovil ho človek, ale Boh. Potvrdil ho Ježiš vo viacerých výrokoch a svojou účasťou na svadbe v Káne.

Predstupňom manželstva po dvorení a chodení partnerov je **snúbenectvo**. Je to zvláštny stav poznávania sa navzájom a spoznávania rodinného zázemia svojho partnera. Zvláštny preto, lebo nemá obdobu. Snáď sa trochu dá prirovnať k noviciátu v reholi alebo príprave bohoslovcov v seminári na kňazské poslanie. Aj keď snúbenci nemôžu žiť „akoby na skúšku“ v spoločnej domácnosti pre blízku príležitosť k hriechu, v reholi už daný spôsob života už zakusujú a rozhodnutie padne až pri doživotných sľuboch. Naproti tomu je to u snúbencov zložitejšie. Sviatostným sľubom sa ocitnú rovnými nohami v doživotnom manželskom zväzku. Túto skutočnosť si málo ľudí uvedomuje a aj ju podceňuje. Je preto veľmi dôležité poznať sa dobre navzájom počas priateľstva a snúbenectva. Tiež je veľmi dôležité modliť sa už od skorej mladosti za dobrého partnera či partnerku.

Zásnuby – zasnúbenie - je obrad, pri ktorom si mládenec a dievča navzájom sľúbia manželstvo. Zásnuby sú obdobím intenzívnej prípravy a spoznávania, učenie chápať sa navzájom, počúvať, prijať jeden druhého. **Výber partnera nie je náhoda ani osud.**

Hlavné zásady manželstva od čias prvotnej Cirkvi:

- ❖ povýšenie Ježišom na sviatosť (Mt19,4)
- ❖ uzatváralo sa pred tvárou Cirkvi (sv. Ignác Antiochijský +107)
- ❖ prax jednoty a nerozlučiteľnosť Cirkve jasne zavrhovala polygamiu – pápež Inocent I. a sv. Augustín)
- ❖ svätí otcovia odrádzali od manželstva s pohanmi
- ❖ miešané manželstvá s pohanmi boli uznané, keď druhá stránka chcela žiť s pokrsteným partnerom a neohrozovala jeho spásu. Inak veriaci stránka mohla uzavrieť nové manželstvo (1Kor 7,12-16 Pavlovské privilegium)
- ❖ presadzovaná manželská vernosť

2. Matéria sviatosti manželstva

Vonkajším znakom sviatosti manželstva je **manželská zmluva – sľub**: Obojstranné prehlásenie vôle snúbencov vyslúžiť si sviatosť manželstva spočíva v slovách a znakoch.

Manželský súhlas: Hlavnými účastníkmi manželskej zmluvy sú muž a žena, pokrstení a slobodní uzavrieť manželstvo, ktorí slobodne vyjadria svoj súhlas.

Byť „slobodným“ znamená: nepodliehať prinúteniu, nemať prekážky zo strany prirodzeného alebo cirkevného zákona. (KKC § 1625).

Cirkev považuje výmenu súhlasu medzi manželmi za nevyhnutný prvok manželstva. Ak súhlas chýba, manželstva nejestvuje (KKC § 1626).

3. Forma sviatosti manželstva

Formou tejto sviatosti je **vzájomné akceptovanie (prijatie) manželského súhlasu** pred zástupcom Cirkvi a dvoma svedkami.

4. Účinky sviatosti manželstva

1. **Manželský zväzok** – zaväzuje k celoživotnému spoločenstvu muža a ženy.
2. **Sviatostná milosť** – ako sviatosť živých spôsobuje rozmnoženie posväcujúcej milosti. Posväcuje manželov a dáva im s pomáhajúcou milosťou nadprirodzenú silu k plneniu ich stavovských povinností.

5. Vysluhovateľ a Prijímateľ sviatosti manželstva

Manželstvo je jedinou sviatosťou, kde tí, ktorí prijímajú sviatosť, navzájom si ju aj vysluhujú.

Je to z dôvodu, že podstatou sviatosti manželstva je výlučne manželská zmluva. Jeden vysluhuje sviatosť druhému, kým druhý ju svojím súhlasom prijíma.

6. Podmienky platnosti udelenia a prijatia sviatosti manželstva

- ❖ obidvaja sú pokrstení
 - ❖ majú aspoň virtuálny úmysel konať to, čo koná Cirkev (súhlas)
 - ❖ nemať rozlučujúce manželské prekážky
 - ❖ zachovanie Cirkvou predpísanej formy (pred zástupcom Cirkvi a 2 svedkami)
- K hodnému prijatiu tejto sviatosti sa vyžaduje stav milosti (sviatosť pokánia a Eucharistie). Podľa názoru teológov nehodne prijatá sviatosť ožije po splnení známych podmienok získania milosti

Od roku 1992 je občianskym zákonom zrovnoprávnený cirkevný sobáš so sobášom civilným, keď je cirkev riadne zaregistrovaná.

7. ZNEPLATŇUJÚCE MANŽELSKÉ PREKÁŽKY:

Robia osobu nespôsobilou na platné prijatie manželstva (CIC kán. 1073)

1. Kán. 1083: **Vek:** Muž do 16 rokov a žena do 14 rokov veku nemôže platne prijať manželstvo
2. Kán. 1084: **Impotencia:** Impotencia (absolútna alebo relatívna) majúca za následok neschopnosť manželského pohlavného aktu. Sterilita nie je prekážkou.
3. Kán. 1085: **Predchádzajúci platný manželský zväzok:**

U civilne rozvedeného: sobáš katolíckej stránky:

- a) s katolíckou stránkou v katolíckom kostole – platné!
- b) s katolíckou len civilne = neplatné.

4. Kán. 1086: Manželstvo katolíckej stránky s nepokrstenou stránkou **bez dišpenzu** je neplatné.
5. Kán. 1087: **Kňazské svätenie** – diakon, kňaz, biskup.
6. Kán. 1088: Verejný **sľub doživotnej čistoty** v rehoľnom inštitúte.
7. Kán. 1089: **Únos** – neplatné aj keby sa unesená stránka pre manželstvo rozhodla pod vplyvom únoscu.
8. Kán. 1090: **§1.** Kto so zámerom uzavrieť manželstvo s istou osobou spôsobí smrť jej alebo svojej manželskej stránke, neplatne sa pokúša prijať manželstvo.
§2. Tiež sa neplatne pokúša o manželstvo medzi sebou tí, ktorí fyzickým, alebo psychickým nátlakom, spôsobili smrť manželskej stránke.
9. Kán. 1091: **Pokrvstvo**

V priamej línii: medzi predkami aj potomkami zákonnými aj prirodzenými.

V bočnej línii: až do 4. stupňa vrátane. (Deti bratrancov a sesterníc už môžu platne a dovolene prijať manželstvo. S dišpenzom aj bratranec a sesternica).

10. Kán. 1092: **Švagrovstvo:** je prekážkou v priamej línii.
 11. Kán. 1093: Prekážka verejnej mravopočestnosti.
 12. Kán. 1094: **Adopcia** – zákonné príbuzenstvo v priamej línii.
- ❖ Neplatné manželstvo uzatvára ten, kto vykoná podvod (utajenie) na získanie súhlasu vo veci, ktorá môže vážne narúšať manželské spolunažívanie.
 - ❖ Manželstvo s podmienkou, vzťahujúcou sa na budúcnosť, nemožno platne uzavrieť.
 - ❖ Neplatné manželstvo – pod nátlakom, zo strachu.

Za **prirodzené manželstvo** – sa považuje manželstvo nepokrstených alebo pokrsteného z nepokrsteným.

V mnohých krajinách sa vyskytujú mnohé prípady **miešaného manželstva** – medzi katolíkom a pokrsteným nekatolíkom.

Prípady manželstiev s **rozdielnosťou kultu** si vyžaduje ešte väčšiu opatnosť. (KKC §1633)

Podľa práva platného v Latinskej ale aj vo východných cirkvách **miešané manželstvo**, aby bolo dovolené potrebuje **výslovné povolenie cirkevnej vrchnosti**.

V prípade **rozdielnosti kultu** sa pre platnosť manželstva vyžaduje **výslovný dišpenz od prekážky**. Toto povolenie alebo tento dišpenz predpokladá, že:

- obidve stránky poznajú a nevylučujú ciele a podstatné vlastnosti manželstva
- ako aj to, že katolícka stránka potvrdí záväzky, s ktorými treba oboznámiť aj nekatolícku stránku – zachovať svoju vieru a zabezpečiť krst a výchovu detí v Katolíckej cirkvi. (KKC §1635)

7. Štvrté prikázanie

Znenie: Cti svojho otca a svoju matku.

„Cti svojho otca a svoju matku, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, tvoj Boh!“ (Ex 20,12)

„A bol im poslušný.“ Lk 2,51

„Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo je to spravodlivé. Cti svojho otca i matku, to je prvé prikázanie s prisľúbením: Aby ti dobre bolo a aby si dlho žil na zemi.“ (Ef 6,1-3)

Štvrtým prikázáním sa začína druhá tabuľa zákona. Boh chcel, aby sme si hneď po ňom ctili a poslúchali svojich rodičov, ktorým vd'ačíme za život a ktorí nám odovzdali poznanie Boha. Sme povinní ctiť a vážiť si všetkých, ktorých Boh pre naše dobro obdaril svojou autoritou.

Výslovne sa obracia na deti – ich vzťah k otcovi a matke – najuniverzálnejší vzťah; týka sa príbuzenských vzťahov (starých rodičov a predkov); aj na povinnosti žiakov voči učiteľom, zamestnancom voči zamestnávateľom, podriadeným voči predstaveným; občanom voči štátu.

Stvorením muža a ženy Boh ustanovil rodinu. Členovia sú osoby, ktoré majú rovnakú dôstojnosť. Vzhľadom na spoločné dobro sú v rodine rozmanité zodpovednosti, práva a povinnosti.

Povinnosti detí:

- Úcta k rodičom spočíva vo **vd'ačnosti** za život a umožnenie rásť vo veku, múdrosti a milosti. Úcta sa prejavuje pravou ochotou a **poslušnosťou**.
- Kým dieťa žije v dome svojich rodičov, má poslúchať každú ich žiadosť pre ich vlastné dobro alebo pre dobro celej rodiny. Deti majú poslúchať aj rozumné príkazy svojich vychovávateľov, ktoré im rodičia zverili (ak je dieťa vo svedomí presvedčené, že daný rozkaz je morálne zlý, nemá sa ním riadiť).
- **Poslušnosť** voči rodičom **prestáva osamostatnením sa**, ale **neprestáva úcta**, ktorú musia **mať k nim vždy**.
- Keď deti dospeli, majú **zodpovednosť** voči rodičom – poskytovať hmotnú a morálnu pomoc v čase núdze, choroby a opustenosti. Úcta k rodičom sa týka vzťahu k bratom a sestrám.

Povinnosti rodičov:

- Výchova k čnostiam; dávať dobrý príklad; uvádzať do tajomstiev viery – naučiť ich modliť sa a pomáhať im odhaliť svoje povolanie Božích detí.
- Keď sa deti stanú dospelými, majú povinnosť a právo zvoliť si svoje povolanie a svoj životný stav. **Ani pri ich voľbe povolania ich nemajú nútiť, ale naopak, pomáhať im múdrymi radami**, najmä vtedy, keď si zamýšľajú založiť rodinu.

8. Cirkev je misionárska

KKK 748-945

Cirkev je:

- ↪ spoločenstvo ľudí veriacich v Boha, v Ježiša Krista, ktorí sú pokrstení a uznávajú pápeža za viditeľnú hlavu Cirkvi.
- ↪ pokrstení ľudia na celom svete.

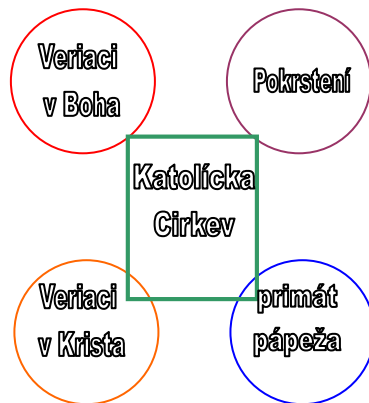
dogma: Ježiš Kristus založil Cirkev.

dogma: Cirkev je svätá.

dogma: Mimo Cirkvi niet spásy. (r.1215)

dogma: Cirkev je apoštolská.

množinový zápis definície Cirkvi

Cirkev - bola pripravovaná a založená Ježišom Kristom a prakticky zavŕšená na Turíce.

„Tu vystúpil Peter s Jedenástimi a zvýšeným hlasom im povedal: „Mužovia judejskí a všetci, čo bývate v Jeruzaleme, aby vám toto bolo známe, počúvajte moje slová. Títo nie sú opití, ako si myslíte! Veď je len deväť hodín ráno. Ale toto je to, čo povedal prorok Joel: »V posledných dňoch, hovorí Boh, vylejem zo svojho Ducha na každé telo: vaši synovia a vaše dcéry budú prorokovať, vaši mladíci budú mať videnia a vaši starci budú snívať sny. Aj na svojich služobníkoch a na svoje služobníčky vylejem v tých dňoch zo svojho Ducha a budú prorokovať. Budem robiť divy hore na nebi a znamenania dolu na zemi,

krv, oheň a oblaky dymu slnko sa premení na tmú a mesiac na krv, skôr, ako príde Pánov deň, veľký a slávny. A vtedy: Každý, kto bude vzývať Pánovo meno, bude spasený.« Mužovia, Izraeliti, počujte tieto slová: Boh u vás potvrdil muža, Ježiša Nazaretského, mocnými činmi divmi a znameniami, ktoré, ako sami viete, Boh skrze neho medzi vami urobil. A vy ste ho, vydaného podľa presného Božieho zámeru a predvídania, rukami bezbožníkov pribili na kríž a zavraždili. Ale Boh ho vzkriesil a zbavil múk smrti, lebo ho nemohla držať vo svojej moci. Veď Dávid o ňom hovorí: »Pána mám vždy pred očami, lebo je po mojej pravici, aby som sa nezakolísal. Preto sa raduje moje srdce a môj jazyk plesá, aj moje telo odpočíva v nádeji. Lebo nenecháš moju dušu v podsvetí a nedovolíš, aby tvoj Svätý videl porušenie. Ukázal si mi cestu života, naplníš ma radosťou pred svojou tvárou.« Bratia, dovoľte mi otvorene vám povedať o praotcovi Dávidovi, že zomrel, pochovali ho a jeho hrob je u nás až do dnešného dňa. Ale on bol prorok a vedel, že Boh sa mu prisahou zaviazal posadiť potomka z jeho bedier na jeho trón; videl do budúcnosti a povedal o Kristovom vzkriesení, že ani nebol ponechaný v podsvetí, ani jeho telo nevidelo porušenie: Tohoto Ježiša Boh vzkriesil a my všetci sme toho svedkami. Božia pravica ho povýšila a keď od Otca dostal prisľúbeného Ducha Svätého, vylial ho, ako sami vidíte a počujete. Veď Dávid nevystúpil na nebesia, a predsa hovorí: »Pán povedal môjmu Pánovi: Sed' o mojej pravici, kým nepoložím tvojich nepriateľov za podnožku tvojim nohám.« Nech teda s istotou vie celý dom Izraela, že toho Ježiša, ktorého ste vy ukrižovali, Boh urobil aj Pánom aj Mesiasom." Keď to počuli, bolesť im prenikla srdce a povedali Petrovi a ostatným apoštolom: „Čo máme robiť bratia?" Peter im povedal: „Robte pokánie a nech sa dá každý z vás pokrstiť v mene Ježiša Krista na odpustenie svojich hriechov a dostanete dar Svätého Ducha. Veď to prisľúbenie patrí vám a vašim deťom i všetkým, čo sú ďaleko; všetkým, ktorých si povolá Pán, náš Boh." 4A ešte mnohými inými slovami ich zaprisahával a povzbudzoval: „Zachráňte sa z tohoto zvrhého pokolenia!" Oni prijali jeho slovo a dali sa pokrstiť; a v ten deň sa pridalo asi tritisíc duší. Vytrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom

spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách. Všetkých sa zmocňovala bázeň; prostredníctvom apoštolov sa dialo množstvo divov a znamení. Všetci, čo uverili, boli pospolu a všetko mali spoločné. Predávali pozemky a majetky a rozdeľovali ich všetkým, podľa toho, ako kto potreboval. Deň čo deň svorne zotrvali v chráme, po domoch lámali chlieb a s radosťou a úprimným srdcom požívali pokrm. Chválili Boha a boli milí všetkému ľudu. A Pán každý deň rozmnožoval tých, čo mali byť spasení.“ (Sk 2,14-47)

Predobrazy Cirkvi:

- ♦ Noemova archa
- ♦ ovčinec - Jn 10,1-16
- ♦ stádo - Jn 10,11-16; Lk 12,32; Sk 20,28
- ♦ Božie roľa; stavba - 1Kor 3,9; Ef 2,21
- ♦ Boží dom - 1Tim 3,15; Ef 2,19-22
- ♦ Nebeský (nový) Jeruzalem - Zjv 21,2; Ž 129
- ♦ naša Matka - Gal 4,26; Zjv 12,17
- ♦ vinič a ratolesti - Jn 15,1-5; Zjv 14,18
- ♦ svätý chrám - 1Kor 3,16-17; 2Kor 6,16; Ef 2,21
- ♦ Tajomné Telo Kristovo - Kol 1,18; Ef 1,22; 1Kor 10,16; 12,12

8.1. Cirkev je božsko-ľudská ustanovizeň.

Tvorja ju ľudia so svojimi slabosťami, ktorí tvoria vonkajšiu tvár - image. Za ľudskou fasádou sú základné štruktúry, ktoré dal a chcel Boh, a preto je nedotknuteľná. Preto chyby, ktorých sa Cirkev dopúšťala a dopúšťa, sú dôsledkom nedokonalého konania a zlyhania ľudského nedokonalého faktora.

Cirkev sa neviaže na žiadnu kultúru, politický, hospodársky, ani spoločenský systém. Je nástrojom pokoja a jednoty.

Každý pokrstený má trojakým spôsobom účasť na poslaní Ježiša Krista. Na úrade:

- ♦ **prorockom - učiteľskom:** vysvetľuje učenie Ježiša Krista, predkladá pravdu a ukazuje cestu k spásu
- ♦ **veľkňazskom - kňazskom:** prináša Bohu obeť a sviatosťami posväcuje svojich členov
- ♦ **kráľovskom - pastierskom:** svojimi predpismi usmerňuje svojich členov k dosiahnutiu spásy

8.2. Známky pravosti Kristovej Cirkvi:

1. **jednotná (jedna)**
2. **svätá**
3. **katolícka**
4. **apoštolská**

1. Jednotná

- ↗ má jednu hlavu
- ↗ vždy a všade to isté učí
- ↗ vždy a všade vysluhuje tie isté sviatosti
- ↗ vždy a všade obetuje Bohu tú istú obeť

2. svätá

- ↗ svätý zakladateľ - Ježiš Kristus
- ↗ sväté učenie - Sväté písmo
- ↗ má prostriedky na posväcovanie - sviatosti
- ↗ je chrámom Ducha Svätého, ktorý v nej pôsobí

3. katolícka

- ↗ všeobecnosť ľudí - všetky národy
- ↗ všeobecnosť nauky - učí všetko, čo učil Ježiš

- ↪ všeobecnosť miesta - celý svet
- ↪ všeobecnosť času - do skončenia sveta

Partikulárna Cirkev - je pospolitosť ľudí, miestne spoločenstvá veriacich, ktorí sú vo viere a sviatostiach zjednotení so svojim biskupom vysväteným v apoštolskom nástupníctve.

4. apoštolská

- ↪ rozširovali je apoštoli
- ↪ učenie sa zhoduje s učením apoštolov, ktorí ho dostali od Krista
- ↪ biskupi sú nástupcovia apoštolov - apoštolská postupnosť

Apoštol - poslaný, posol (Mt 10,1-4; Mk 3,13-19; Lk 6,12-16)

8.3.Hierarchia Cirkvi:

1. primát pápeža

„A ja ti hovorím: Ty si **Peter** a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva: čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi, a čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi.“ (Mt 16,18-19)

2. biskupi (episcopát) - plná kňazská moc

3. kňazi (presbytériát) - vysluhujú sviatosti okrem birmovania a posvätného rádu

4. diakoni - pomocníci kňazov pre službu - nemôžu vysluhovať sviatosť pokánia a Eucharistie

5. Laici - všetci veriaci v Krista okrem príslušníkov posvätného rádu a v Cirkvi schváleného rehoľného stavu. Vykonávajú primerane svojmu stavu poslanie celého kresťanského ľudu v Cirkvi a vo svete.

6. Zasvätený život

Formy zasväteného života:

- ↪ pustovnícky život
- ↪ zasvätené panny a vdovy (Mt 19,12)
- ↪ rehoľný život (kontemplatívny, apoštolský, kontemplatívno-apoštolský)
- ↪ sekulárne inštitúty
- ↪ spoločnosti apoštolského života

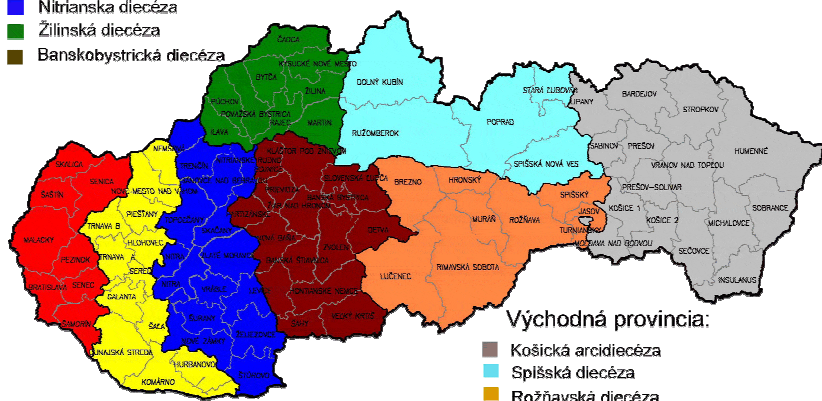
KKC 963-975

8.4. Územná štruktúra Cirkvi na Slovensku

Rímskokatolícka cirkev na Slovensku

Západná provincia:

- Bratislavská arcidiecéza
- Trnavská arcidiecéza
- Nitrianska diecéza
- Žilinská diecéza
- Banskobystrická diecéza

Východná provincia:

- Košická arcidiecéza
- Spišská diecéza
- Rožňavská diecéza

Bratislavská arcidiecéza – Mons. Stanislav Zvolenský

Trnavská arcidiecéza – Mons. Róbert Bezák, pomocný biskup Mons. Ján Orosch

Nitrianska diecéza – Mons. Viliam Judák, pomocný biskup Marián Chovanec

Žilinská diecéza – Mons. Tomáš Galis

Banskobystrická diecéza – Mons. Rudolf Baláž

Košická arcidiecéza – Mons. Bernard Bober, pomocný biskup Mons. Stanislav Stolárik

**Spišská diecéza – Mons. František Tondra, pomocní biskupi Mons. Andrej Imrich,
Mons. Štefan Sečka**

Rožňavská diecéza – Mons. Vladimír Filo

GRÉCKOKATOLÍCKA METROPOLIA NA SLOVENSKU

- miestne zriadenie farnosť a pravidelnými sv. liturgiami
- miesto, kde sa slávi sv. liturgia, ale ešte nie je zriadená farnosť
- miesto, kde sa plánuje zriadiť farnosť

Prešovské arcibiskupstvo – Mons. Ján Babjak

Košická eparchia – Mons. Milan Chatur

Bratislavská eparchia – Mons. Peter Rusnák

Panna Mária - Matka Kristova a Matka Cirkvi

9. Sväté Písmo v živote Cirkvi a veriacich:

Božie zjavenie:

Podľa dogmatickej konštitúcie *Dei Verbum* (DV) je **obsahom SP** Božie zjavenie, čiže **Bohom zjavené pravdy, cez ktoré „, chce Boh vyjadriť samého seba a večné rozhodnutie svojej vôle o spáse ľudí.“** Neviditeľný Boh sa vo svojej veľkej láske prihovára ľuďom ako priateľom a s nimi žije, aby ich pozval a prijal do svojho spoločenstva. *Hĺbka pravdy, ktorá sa odhaľuje týmto zjavením o Bohu a o spáse človeka nám žiari v Kristovi, ktorý je prostredníkom a zároveň plnosťou celého zjavenia.*
Sv. písmo (lat. *Sacra Scriptura*), ktorý naznačuje aj to, že **všetky spisy Biblie boli napísané z vnuknutia Ducha Svätého a že v nich máme písomne zachytené Božie zjavenie a Božie slovo, ktoré sa nám neporušene zachovalo aj v ústnom podaní Cirkvi.** „ *Posvätná tradícia a Sv. písmo sú spolu tesne spojené a navzájom sa dopĺňajú.*“

Biblia nieje iba kniha v ktorej sa hovorí o Bohu, ale aj kniha, v ktorej Boh hovorí ľuďom, človekovi.

V dogmatickej konštitúcie II. Vatikánskeho koncilu Dei Verbum sa poukazuje na význam a úlohu SP v živote Cirkvi a veriacich týmito slovami: „ *Cirkev vždy mala a má SP spolu s Posvätnou tradíciou za najvyššie pravidlo viery, lebo ono, Bohom vnuknuté a raz navždy napísané, nezmeniteľne podáva slovo samého Boha a v slovách prorokov a apoštolov dáva zaznieť hlasu Ducha Svätého. Preto všetka kazateľská činnosť Cirkvi, ako aj sama kresťanská nábožnosť má sa živiť a dať viesť SP. Ved' v posvätných knihách ide s veľkou láskavosťou v ústrety svojím deťom sám Otec, ktorý je na nebesiach a rozpráva sa s nimi. A v božom slove je toľká sila a účinnosť, že ono je oporou a životnou silou Cirkvi a jej deťom posilou vo viere, pokrmom duše a čistým, nikdy nevysychajúcim prameňom duchovného života.*“ (DV 21)

„ Preto posvätný cirkevný snem naliehavo a dôrazne vyzýva aj všetkých veriacich, najmä rehoľníkov, aby si častým čítaním SP nadobudli „vznešené poznanie Krista Ježiša“ (Flp 3, 8).

„ Ved', kto nepozná Písmo, nepozná Krista.“(sv. Hieronym).

Preto nech sa radi oboznamujú s posvätným textom jednak prostredníctvom posvätnej liturgie, ktorá oplýva božskými výrokmi, alebo nábožným čítaním, alebo pomocou iných na to vhodných prostriedkov a podujatí, ktoré sa dnes všade chválitebne šíria so schválením a pod vedením Pastierov Cirkvi. *Nech však nezabúdajú na to, že čítanie SP musí sprevádzať modlitba, aby sa stalo rozhovorom medzi Bohom a človekom.* Lebo:

„ Keď sa modlíme, prihovárame sa Bohu a keď čítame Božie výroky, Boha počúvame.“ (Sv. Ambróz).“ (DV 25)

10. SVÄTÝ PAVOL

Cieľ

- spoznať osobu sv. Pavla, jeho život a jeho postavenie vo vtedajšej spoločnosti
- oboznámiť sa s jeho misijnými cestami
- pochopiť, ako Boh povoláva človeka,
- povzbudiť k odvahe meniť svoj život podľa spoznanej pravdy

Pôvod a mladosť sv. Pavla

- narodený v prvých rokoch kresťanského letopočtu v Tarze na Cilícii (bol súčasníkom Ježiša Krista, ale nepoznal ho osobne)
- pri obriezke dostáva meno Pavol, (vyprosený od Jahveho, vytúžený), má aj rímske meno Pavol (paulus – malý)
- po otcovi má rímske občianstvo,
- Žid z Benjamínovho kmeňa
- je farizej, prísne dodržiava Mojžišov zákon a predpisy o čistote
- študuje v Jeruzaleme u Gamaliela, nadobúda dokonalú znalosť Zákona a pravovernú židovskú zbožnosť
- dobre pozná helenistickú kultúru (helenizmus – forma gréckej kultúry)
- remeslom je tkáč stanov,
- pravdepodobne nebol ženatý,
- trpel nejakou chronickou chorobou alebo slabosťou

Obrátenie sv. Pavla

- Pavol Krista nepozná osobne,
- ako farizej a pravoverný Žid považuje kresťanov za odpadlíkov zo židovstva, fanaticky bojuje proti šíriacemu sa kresťanstvu
- je svedkom ukameňovania sv. Štefana
- pýta si poverenie, aby mohol kresťanov z Damasku „priviesť v putách do Jeruzalema“
- na tejto ceste zažíva svoje obrátenie:

Ale ako som šiel a blížil sa k Damasku, zrazu ma okolo poludnia zalialo jasné svetlo z neba. Padol som na zem, a počul som hlas, ktorý mi hovoril: "Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?" Ja som odpovedal: "Kto si Pane?" A on mi povedal: "Ja som Ježiš Nazaretský, ktorého ty prenasleduješ. Tí, čo boli so mnou, svetlo videli, ale hlas toho, čo so mnou hovoril nepočuli. I povedal som: "Čo mám robiť, Pane?" A Pán mi povedal: "Vstaň a chod' do Damasku; tam ti povedia všetko, čo ti je určené urobiť." Keďže som pre jas toho svetla nevidel, viedli ma moji sprievodcovia za ruku, a tak som prišiel do Damasku. (Sk 22, 6 – 11)

- po tomto zážitku Pavol prijíma krst, a začína ohlasovať že Ježiš je Boží Syn
- samozrejme, že naráža na odpor Židov, sám je prenasledovaný
- v Jeruzaleme vo videní dostáva pokyn:

"Ponáhľaj sa a rýchlo odíď z Jeruzalema, lebo neprijmú tvoje svedectvo o mne ... Chod', lebo ťa pošlem ďaleko medzi pohanov." (Sk 22, 17- 18, 21)

- Pavol sa stáva horlivým svedkom evanjelia, je učení na misie medzi pohanmi, a začína najdôležitejšie obdobie jeho života: tri veľké misijné cesty:

Misijné cesty sv. Pavla

Prvá misijná cesta

- roky 47 – 49 po Kr.
- sprevádzajú ho Barnabáš a Ján Marek
- na svojej ceste najprv oslovuje Židov, až následne sa obracia na pohanov
- obrátenia sa dejú v obidvoch skupinách,

- v jednotlivých mestách Pavol zakladá cirkevné obce, (Antiochia v Pizídii, Ikónium, Lystra, Derbe)
- od začiatku sa objavujú problémy, a napätia
- kresťania zo židovstva požadujú, aby pohania prijali najprv Mojžišov zákon, až potom môžu byť pokrstení
- táto sporná otázka je vyriešená v r. 49 na prvom Jeruzalemskom koncile: (Sk, 15, 1-30)

„Lebo Duch Svätý a my sme usúdili, že nebudeme na vás klásť nijaké iné bremeno okrem toho nevyhnutného: zdržať sa mäsa obetovaného modlám, krvi, udusených zvierat a smilstva. Ak sa budete tohoto chrániť, budete konať správne. Buďte zdraví!“ (Sk 15, 28-29)

- kresťania z pohanstva sú oslobodení od zachovávanía Mojžišovho zákona, majú sa však zdržiavať takých úkonov a zvykov, ktoré sú pre židov pohoršujúce
- „po prvej misijnej ceste prichádza Pavol k záveru, že pohania sú otvorenejší pre prijatie kresťanstva ako Židia“

Druhá misijná cesta

- roky 49-52 po Kr.
- Pavol navštevuje a upevňuje spoločenstvá založené počas prvej cesty,
- prechádza však aj na európsky kontinent a zakladá miestne Cirkvi (Filipy, Solún, Atény, Korint)
- v Aténach vidí oltár venovaný „neznámemu bohu“, keď neskôr hovorí v aeropágu a ohlasuje zmŕtvychvstalého Krista, Aténčania reagujú: „Vypočujeme ťa o tom inokedy.“ (Sk 17, 32)
- dlhšie sa zdržal v Korinte, u manželov Aquillu a Priscily, píše tu 1. a 2. list Solúnčanom
- Pavlovo ohlasovanie evanjelia je viackrát s radosťou prijaté, sprevádzané obráteniami (Lýdia, strážca žalára, Aquilla, Priscilla)
- ale často je odmietnutý, vysmiaty, prenasledovaný (Židia, Aténčania)
- misijná cesta končí v Antiochii

Tretia misijná cesta

- roky 53-58 po Kr.
- tri roky úspešne pôsobil v Efeze, zakladal kresťanské spoločenstvá v Kolosách, Laodicei a Hierapole,
- napísal list Galat'anom, Prvý list Korint'anom,
- proti Pavlovi vystupuje zlatník Demeter, ktorý vyrábal sošky bohyně Diany, a ktorému úpadkom kultu bohyně klesajú príjmy,
- z Efezu odchádza do Macedónska,
- zdržal sa v Korinte, odkiaľ napísal List Rimanom,
- v Troade vzkriesil chlapca Eutycha, ktorý zaspal a vypadol z okna počas Pavlovej kázne
- cesta končí v Jeruzaleme, kde je Pavol zatknutý a strávi dva roky vo väzení
- píše list Kolosanom, Efezanom, a Filemonovi,
- keďže je rímskym občanom, odvoláva sa k cisárovi, a je poslaný ako väzeň do Ríma

Cesta do Ríma

- roky 61-63 po Kr.
- Pavol je ako väzeň vedený do Ríma, pravdepodobne sprevádzaný Lukášom,
- loď stroskotá na Malte, kde Pavla pohryzie vretenica, ľudia si myslia, že je to trest za jeho hriechy, ale keď nezomrie, je považovaný za Boha,
- v Ríme má mierne domáce väzenie, môže prijímať návštevy a písať listy

Pavlova mučenícka smrť

- podľa tradície je Pavol z rímskeho väzenia neskôr vyslobodený,
- hlása evanjelium v Španielsku, vykoná cestu na východ,
- v malej Ázii je znovu zatknutý, a znovu prevezený do Ríma
- v roku 67 po Kr, za Nerónovho prenasledovania je popravený v Ríme,
- ako Rímsky občan má právo byť sťatý mečom

Súhrn

Sv. Pavol je postava, ktorá stojí na hranici troch svetov: rímskeho cisárstva, židovského náboženstva a gréckej kultúry. Žid, ktorý intenzívne bojuje proti šíriacemu sa kresťanstvu je vo zvláštnej vízii povolaný k ohlasovaniu práve tohoto kresťanstva. Na výzvu odpovedá pozitívne a nastupuje na tri misijné cesty, počas ktorých ponúka evanjelium najprv Židom, až potom pohanom. Rýchlo však zisťuje, že pohania sú otvorenejší pre prijatie kresťanstva. Jeho misijné cesty sú sprevádzané nepríjemnosťami a prenasledovaniami zo strany Židov, ktoré ho napokon privádzajú do väzenia. Mučeníckou smrťou v Ríme počas Nerónovho prenasledovania potvrdzuje svoju vernosť Kristovi.

Témy referátov, námety na diskusiu

- Potrebuje obrátenie aj „dobrý kresťan“?
- Čo by vás presvedčilo, že sa máte pridať k náboženstvu, ktoré práve prenasledujete?
- Prečo Pavla v jeho misionárskej činnosti nezastavilo ani neustále prenasledovanie, alebo hrozba smrti?
- Ako vplýval Pavlov predchádzajúci život na jeho misionársku činnosť?
- sprievodný materiál k výstave: *Z Jeruzalema ku všetkým národom: Svedectvá o počiatkoch kresťanstva*. Prel. Andrej Bača. vyd. Bratislava: Lúč 2007.

Kontrolné otázky

- ovládať základné údaje z Pavlovho života, vysvetliť, z akého prostredia pochádzal.
- predstaviť, ako došlo k jeho obráteniu
- vymenovať kľúčové udalosti z misijných ciest sv. Pavla
- vysvetliť, akú je význam sv. Pavla v šírení evanjelia medzi pohanmi

11. CIRKEV V RÍMSKEJ RÍŠI, PRENASLEDOVANIE KRESŤANOV

Cieľ

- Vysvetliť základné príčiny prenasledovania kresťanov zo strany Židov, Rimanov.
- Predstaviť jednotlivé obdobia prenasledovania starovekej Cirkvi.

Historické ohraničenie

Začiatok

- smrť Ježiša Krista	30 alebo 33
- prvý mučeník sv. Štefan	36
- sv. Jakub Starší (apoštol)	42
- sv. Peter	64 alebo 67

Koniec

- Milánsky edikt	313

Príčiny prenasledovania

„Len čo prišla Pravda na svet, vzbudila nenávisť a nepriateľstvo už svojou čírou prítomnosťou.“ (Tertullianus, Apologetium VII.)

Židia

- kresťanstvo považované za sektu
- kresťania „ohlasujú zmŕtvychvstanie“ (Sk4, 1-4), „protizákonne uctievať Boha“ (Sk 18, 13)
- Sk: ukameňovanie sv. Štefana, sťatie sv. Jakuba Staršieho, uväznenie sv. Petra, sv. Pavol
- koniec prenasledovania zo strany Židov: r.70 po Kr. – zničenie Jeruzalemského chrámu

Rimania

- Rím – náboženská tolerancia, cudzie božstvá boli zaradované do rímskeho Panteónu
- kresťanstvo považované za vnútornú záležitosť židovstva
- obvinenia z „ateizmu“ – kresťania neuznávali rímskych bohov, urazené božstvá si potom vraj vylievali hnev na rímskom ľude:

„Ak Tiber zaleje mestské múry, ak sa Níl vyleje na polia, ak nebo nedáva dážď, ak je zemetrasenie, ak je hlad, ak je mor, hneď počuť výroky: Kresťanov pred levov!“ (Tertullianus, Apologetium XL.)

- odmietnutie kultu cisára ako najvyššieho boha (zákon lesae majestatis) – „vlastizrada“
- tajomnosť kresťanov – nepochopenia a špekulácie, vraj znesväcovanie ľudskej dôstojnosti,

„Hovorí sa, že sme hodní zavrhnutia, a to kvôli obradu, ktorý spočíva v zabití dieťaťa, kvôli tomu, že u neho jeme, a kvôli krvismilným orgiám po hostine...“ (Tertullianus, Apologetium VII.)

- mravnosť život kresťanov – tichá výčitka pre rímsku spoločnosť

Priebeh prenasledovania

- asi do r. 70– kresťanstvo považované za židovskú sektu, trpené alebo ignorované, prípadne prenasledované zo strany Židov (úprimne bojovali proti novej sekte), či ako súčasť židovstva

Nero

- r.64 po Kr – požiar Ríma,
- cisár Nero obviňuje kresťanov z podpaľáčstva aby zakryl svoju vinu na podpálení mesta

„Aby teda potlačil tú povest', nastrčil Nero ako vinníkov a potrestal najvyberanejšími trestami tých, ktorých ľud pre nerestný život nenávidel a nazýval chrestiani. Pôvodca tohoto mena Kristus bol za vlády Tibéria prokurátorom Ponciom Pilátom popravený... Boli teda pochytení najskôr tí, ktorí sa priznali, neskôr na ich udanie bolo ich veľké množstvo usvedčené ani nie tak zo zločinu podpaľáčstva, ale skôr z nenávisťi k ľudskému pokoleniu. A ešte aj keď umierali, vysmievali sa im takým spôsobom, že ich obliekli do koží divých zvierat, a zahynuli roztrhaní psami alebo pribití na kríži, alebo upálení za súmraku na hranici, slúžiac tak ako nočné osvetlenie.“ (Tacitus, Annales)

- obeť: sv. Peter a sv. Pavol,
- prenasledovanie nemalo právny podklad,
- lokálny dosah – iba v Ríme
- uvalilo na kresťanov podozrenie z „nenávisťi k ľudskému pokoleniu“

Domicián

- r. 81 – 96 po Kr.
- ako cisár si nárokuje božskú úctu, ktorú kresťania samozrejme odmietajú,
- apoštol Ján poslaný do vyhnanstva na ostrov Pathmos
- cisárov bratranec Flavius Clemens popravený, jeho manželka Flavia Domitilla so synmi poslaná do vyhnanstva

Traján

- r. 98 – 117 po Kr.
- neurčitý postoj ku kresťanom, kresťanom nebola pripísaná nijaká konkrétna vina
- boli prenasledovaní za „nepriateľský postoj ku štátu a ľudstvu“
- podkladom prenasledovania je korešpondencia Trajána s Plíniom Mladším, ktorá bola síce súkromná, ale po zverejnení dala základ zvykovému právu
- Plínius Trajánovi:

„Nikdy som sa nezúčastnil súdnych procesov proti kresťanom, neviem preto, čo a ako vyšetrovať a trestať. Či má byť trestané púhe meno, aj keď nie je dokázaný žiaden zločin, alebo sa majú stíhať iba zločiny, ktoré sú s týmto menom spojené.“

- Traján Plíniovi:

„Nie je možné stanoviť pevné pravidlo pre všetky prípady. Nie je nutné po ich (kresťanoch) pátrať, ak budú udaní a usvedčení, musia byť potrestaní. Kto však poprie, že je kresťanom, a svoje tvrdenie dokáže tým, že sa obráti v modlitbe k našim bohom, dostane na základe tejto ľútosti milosť, aj keď je pre svoju minulosť podozrivý. Na anonymné udania sa pri súdnych sporoch nemá dbať. Bol by to zlý príklad nehodný našej doby.“

- na základe tohto reskriptu: „byť kresťanom je trestné“
- popravený sv. Polykarp zo Smyrny, sv. Ignác Antiochijský (kresťania Ríma sa snažili zachrániť jeho život, ale on to odmietol)

„Som Božia pšenica a zubami zvierat budem rozomletý aby som sa stal čistým Kristovým chlebom“ (Sv. Ignác Rimanom IV.)

Hadrián, Markus Aurelius

- lokálne prenasledovania

Septimus Severus

- r.193 – 211 po Kr.
- v kresťanstve videl ohrozenie pre poriadok v štáte (otázka vojenskej služby)
- je zakázané stať sa kresťanom
- systematické prenasledovanie katechumenov,
- pokrstení sa mohli zachrániť obetovaním bohom
- Perpetua a Felicita (v Kartágu, Perpetua bola mladá žena z poprednej rímskej rodiny, Felicita bola jej otrokyňou, pripravovali sa na krst, zatkli ich a popravili, napriek tomu, že obe mali malé deti)

Décus

- r. 249 – 250 po Kr.
- snaha o vnútornú obrodu rímskeho štátu obnovením náboženského života
- kresťania ako „atheí“ (bezbožní) boli považovaní za príčinu vojenských porážok, hladomoru, zlej hospodárskej situácie...
- cisár nariadil verejné uctievanie a obety rímskym bohom ...
- na obetovanie dozerali komisie, vydávali potvrdenia o vykonanej obeti

„Aurelia Charis z dediny Theadelfeia obetnej komisii. Trvale som obetovala bohom a preukazovala som vždy zbožné myslenie. Teraz som vo vašej prítomnosti podľa príslušného dekrétu priniesla pitnú obetu a jedla som z obetovaného mäsa. Žiadam vás o potvrdenie tejto veci podpísom.“

- potvrdenia boli kontrolované, kto ich nemal mal problém (práca v bani, smrť...)
- kresťania: zadovážili si potvrdenie o obetovaní, aj keď neobetovali, alebo vykonali iba čiastočnú obetu, alebo sa úplne zriekli viery (odpadlíci – lapsi)
- čo s odpadlíkmi?
 - o rigoristické skupiny (Novacián): vylúčenie z cirkvi, vznik siekt
 - o pápež Kornélius: pokánie, odpustenie

Valerián

- r. 253 – 260 po Kr
- systematické prenasledovanie kléru,
- konfiškovanie majetkov,
- prenasledovanie ukončil jeho syn Gallienus
- obeť prenasledovania:
- pápež Sixtus II. a štyria diakoni, (zatknutí pri vysvetľovaní Božieho Slova)
- diakon Vavrinec, (pred svojou smrťou rozdal cirkevný majetok chudobným)

Dioklecián

- r. 284 – 305 po Kr.
- najväčšie a najkrutejšie prenasledovanie kresťanov
- výborný štátnik, snaha o náboženskú obnovu štátu,
- 4 „krvavé edikty“
- zrušenie kostolov, zákaz bohoslužieb,
- poprava kňazov a diakonov
- všeobecná prísna povinnosť obetovať
- mučeníci: sv. Agnesa (mladá, pravdepodobne chcela žiť v Bohu zasvätenom panenstve, a preto odmietala mládencov, jeden z nich ju udal ako kresťanku)
- sv. Šebastián (vojak, cisár ho dal zastreliť šípmi, on to prežil a znovu predstúpil pred cisára, ktorý ho dal ubiť na smrť)

prenasledovanie kresťanov ukončené 313 Milánskym ediktom

Význam prenasledovania, mučeníci

- cirkev sa naučila byť nezávislá od svetskej moci,
- kresťania na vlastnej koži pocítili nespravodlivosť, preto sa neskôr angažovali za spravodlivosť pre všetkých
- prenasledovanie vždy znamenalo stratu významných osobností, takto bolo spomalené šírenie kresťanstva
- byť mučeníkom znamenalo podobať sa trpiacemu Pánovi
- vytvoril sa vzor svätca – mučeníka (martýr – svedok), doteraz ich príklad ovplyvňuje život veriacich

„Krv mučeníkov je semenom kresťanov“ (Tertullianus, *Apologetium* L.)

- počet mučeníkov sa nedá presne zistiť, o niektorých máme písomné záznamy, iných poznáme iba na základe kultu

Námety na diskusiu, témy referátov

- Môže byť príklad prvokresťanských mučeníkov vzorom pre súčasného kresťana?
- Porovnajte „svedectvo“ v čase prenasledovania a v dnešnom čase.
- Čo znamená „odpadnutie od viery“ ako súvisí s prenasledovaním? (prepojenie na 1. prikázanie)
- Za akých okolností je dovolené zaprieť svoju vieru?
- Viete porovnať prenasledovanie prvých kresťanov s inými prenasledovaniami (Makabejci v Starom Zákone, komunistické prenasledovanie...)

- Je mučeník samovrah?
- Predstavte život a svedectvo niektorého prvokresťanského mučeníka.
- Ako má vyzerat' správna úcta k svätým?

Kontrolné otázky

- Kedy začalo a kedy skončilo obdobie prenasledovania kresťanov?
- Aké boli dôvody prenasledovania kresťanov zo strany židov?
- Prečo prenasledovali kresťanov rímski cisári? (dôvody všeobecne)
- Predstav tri konkrétne prenasledovania kresťanov. Aké boli dôvody na prenasledovanie u jednotlivých cisárov?
- Aký význam malo prenasledovanie pre veriacich?

12. KONŠTANTÍN VEĽKÝ A MILÁNSKY EDIKT

Cieľ

- cisár Konštantín Veľký prináša do života Cirkvi hlbokú zmenu, táto udalosť začína novú epochu pre život štátu a Cirkvi
- objasniť význam Konštantína Veľkého pre život Cirkvi,
- porovnať životy veriacich v čase prenasledovania a v čase uznania Cirkvi
- poukázať na nebezpečenstvá spojené s uznaním „štátnej Cirkvi“

Osobnosť Konštantína Veľkého

- Konštantín, syn Konstancia Chlora a Heleny sa narodil v r. 285 v meste Niš s Srbsku
- jeho matkou je sv. Helena, ktorá podľa tradície na púti do Svätej Zeme našla Kristov kríž, je považovaná za patrónku kresťanských archeológov

V roku 305 sa cisár Dioklecián zrieka vlády Rímskej ríše. Za Západe ríše v Galii si za nového cisára zvolili vojaci svojho obľúbeného veliteľa Konštantína. V Afrike a v Taliansku bol zvolený za cisára Maxencius. Začína boj o cisársky trón.

Na jar v roku 312 prekračuje Alpy, aby vytlačil Maxencia z Talianska a zmocnil sa Ríma. Na svojho protivníka, vojensky oveľa silnejšieho naráža pri Milvijskom moste pred Rómom. V tiesni a neistote, ako bitka dopadne sa obracia o pomoc k Bohu kresťanov, v tom ho utvrdzuje nočné videnie, v ktorom vidí na oblohe kríž s nápisom: „V tomto znamení zvíťazíš.“ Keď dosiahne víťazstvo, vidí v tomto dôkaz Kristovej moci a nadriadenosti kresťanského náboženstva.

V roku 325 víťazí nad svojím švagrom Licíniom (predtým jeho spojenec) a stáva sa jediným vládcom Rímskej ríše.

V roku 330 zakladá Konštantínopol (Carihrad) ako nové hlavné mesto ríše.

Napriek pozitívnemu vzťahu ku kresťanstvu sa Konštantín nestáva kresťanom, dáva sa pokrstiť až na smrteľnej posteli ariánskym biskupom Euzébiom. (rok 337)

Milánsky edikt

V roku 313 spolu s Licíniom (jeho východný spojenec) navrhli „milánsky tolerančný edikt“

„Keď sme teda šťastným riadením prišli do Milána – ja Constantinus Augustus a ja, Licinus Augustus – uvážili sme, všetko, čo bolo za potreby k úžitku a prospechu ľudu, a medzi inými opatreniami, ktoré mali slúžiť všeobecnému záujmu, sme sa uzniesli vydať tie nariadenia, ktoré sa týkajú zachovávaní a uctievaní vecí božských, aby sme kresťanom a všetkým ľuďom umožnili slobodne si zvoliť náboženstvo, aké chcú. Po zdravom a spravodlivom uvažovaní sme dospeli k záveru, že nesmie byť žiadnemu človeku odopieraná sloboda zachovávať obyčaje a kult kresťanov, alebo si ich vyvoliť a že má byť každému daná sloboda otvoriť svoje srdce takému náboženstvu, ktoré on sám považuje za svoje. Následkom tohto oznamujeme, aby tí, ktorí sa rozhodli vyznávať náboženstvo kresťanov môžu tak robiť slobodne a bez akýchkoľvek obtiaží.“

Nová situácia kresťanstva

Tolerančným ediktom je kresťanstvu priznaná rovnoprávnosť s ostatnými náboženstvami. Konštantín otvorene protežuje kresťanstvo:

- kresťanom sú vrátené kostoly a majetky
- klerici sú oslobodení od verejných povinností (podobne ako služobníci pohanských kultov)
- je zrušený trest smrti ukrižovaním (315)
- nariaďuje svätenie nedele (321)
- nariaďuje zachovávanie piatkového pôstu
- zakazuje pohanské veštenie z vnútorností obetovaných zvierat
- zakazuje gladiátorské hry
- cirkev smie prijímať a vlastniť majetok
- v roku 313 daroval pápežovi lateránsky palác a začal stavbu lateránskej baziliky,
- začína stavbu chrámu sv. Petra nad Petrovým hrobom a stavbu baziliky nad božím hrobom v Jeruzaleme

Vplyv slobody na duchovný život veriacich

Sloboda je spočiatku vítaným darom. Rím je vhodným prostredím pre šírenie kresťanstva. A šíriace sa kresťanstvo zjednocovalo Rímsku ríšu. Cirkev môže jednoduchšie plniť svoje poslanie: hlásať evanjelium všetkým národom.

„Masy veriacich prúdili so cirkvi obdarenej priazňou štátu. Pred touto Cirkvou stáli nové úlohy. Z Cirkvi elitnej, do ktorej vstupovali iba presvedčení veriaci odhodlaní k mučeníctvu, sa stala Cirkev masová, do ktorej sa tlačili ľudia politicky ctižiadostiví, bez náboženského záujmu, a ešte úplne pohania. Hrozilo prenikanie pohanských náuk a povier, ale aj zosvetšenie a zneužívanie náboženstva k politickým účelom.“

Konštantín a jeho postavenie v Cirkvi

Cisár sa snaží o jednotu svojej ríše, a snaží sa aj o udržanie jednoty v Cirkvi.

Považuje sa za „biskupa pre vonkajšie záležitosti Cirkvi“ a robí si nároky na duchovné vedenie, ktoré vykonával v pohanskom kulte ako „pontifex maximus“

Už krátko po začiatku vlády zasahuje do sporu o biskupské kreslo. Po porážke Licinia prikazuje východnej časti ríše prijatie kresťanstva. Pri spore s Ariánmi zvoláva Nicejský koncil, ktorý má odstrániť spory.

Sám však nerozumie podstate arianizmu, ani dôležitosť tejto otázky pre Cirkev.

„premyslel som si vznik a predmet vášho sporu a došiel som k presvedčeniu, že tu ide len o malichernosti“

Necíti sa byť hriešnikom, ktorý potrebuje spásu, ale verí, že je poverený Bohom kresťanov starať sa o vedenie štátu a o jednotu Cirkvi.

Ako panovník patrí k veľkým postavám kresťanského staroveku, západný cirkev mu dáva titul „veľký“, východná cirkev ho uctieva ako svätého.

Kresťanstvo ako štátne náboženstvo

V roku 391 cisár Teodózius I. Veľký zakazuje v ríši všetky pohanské kultúry a tým sa kresťanstvo stáva štátnym náboženstvom.

Súhrn

Rok 313 je významným medzníkom v živote starovekej Cirkvi. Po vyhrajúcej bitke cisár Konštantín zrovnoprávňuje kresťanstvo s ostatnými náboženstvami svojej ríše.

Kresťania prestávajú byť prenasledovanou menšinou, a stávajú sa hybnou silou spoločnosti.

Kresťanská Cirkev s jej jednotnou organizáciou, ale zároveň mnohými formami pomáha udržiavať jednotu v ríši. Kresťanská morálka a vznešená etika nahradili pohanské zvyky. Kresťanstvo prenikalo celý život spoločnosti.

Náboženská sloboda priniesla so sebou aj negatívne následky. Masívny prílev nových členov Cirkvi (ktorým už nestálo v ceste prenasledovanie) spôsobil oslabenie náboženského života. Na povrch vyplávali napätia vo vnútri kresťanstva. Otvorili sa otázky o Ježišovi Kristovi, jeho podstate a prirodzenosti.

Cisár využíva jednotu Cirkvi na zjednotenie ríše, za čo podporuje a ochraňuje Cirkev. Ochrana a podpora však čoskoro vedú k zasahovaniu do jej vnútorných záležitostí, na čo ako cisár už právo nemá.

Zákaz pohanských kultov cisárom Teodóziom v roku 391 povyšuje kresťanstvo na štátne náboženstvo.

Kontrolné otázky

- Predstavte život Konštantína Veľkého
- Ktorá udalosť bola rozhodujúca pre jeho postoj ku kresťanstvu
- Aké bolo jeho postavenie v Cirkvi?
- Prečo bolo pre neho rozhodujúce udržať jednotu Cirkvi?
- Aké následky mal Milánsky edikt na duchovný život veriacich?
- Porovnajme život veriacich v období prenasledovania v období cisárskej priazne.

13. MNÍŠTVO NA VÝCHODE A NA ZÁPADE

Cieľ

- predstaviť pojem a počiatky mníšstva
- pochopiť podstatu zasväteného života
- viesť k zújmu o duchovné povolania

Pojem a počiatky mníšstva

Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba a nasleduje ma.... (Mt 16, 24n)

„Hneď od začiatku Cirkvi boli muži a ženy, ktorá si zaumienili zachovávaním evanjeliových rád slobodnejšie nasledovať Krista a zbližša ho napodobňovať a viedli, každý svojím spôsobom, život zasvätený Bohu. Mnohí z nich z vnuknutia Ducha Svätého žili v samote, alebo založili rehoľné rodiny, ktoré Cirkev svojou autoritou ochotne prijala a schválila.“ (*Perfectae caritatis*)

Pustovníci

- žijú v prísnom odlúčení od sveta, v tichu, v samote, v modlitbe ...

Sv. Anton

- považuje sa za otca pustovníctva, hoci tento spôsob života je známy oddávna,
- napriek tomu, že žije v samote a opustenosti, odrieka si jedlo a spánok, nie je zatrpknutý, ani mrzutý,
- ľudia, ktorí k nemu prichádzali nachádzajú pri ňom pokoj a útechu, mnohých uzdravuje z chorôb
- jeho priateľom a autorom jeho životopisu je sv. Atanáž
- jeho spôsob života je prítlačivý pre jeho súčasníkov, v blízkosti jeho pustovne vzniká spoločenstvo pustovníkov
- nie je však kňazom, a nezakladá žiadnu mníšsku inštitúciu (slovo mních (monachus) znamená „žijúci sám“)

Sv. Pachomius

- je pôvodne vojak, okolo roku 320 zakladá kláštor na Níle
- svojmu spoločenstvu stanovuje pevné pravidlá pre modlitbu a prácu – prvú kláštorňú regulu
- z Egypta sa mníšstvo potom rozširuje po celom východe
- od 4. storočia sa začínajú tradovať výroky veľkých otcov mníšstva, vznikajú zbierky výrokov
- napr. na www.grkat.nfo.sk/Texty/vyroky2.html

Mníštvo na východe

- za zakladateľa sa považuje *sv. Bazil Veľký*, ktorý dáva východnému mníšstvu regulu (pravidlá)
- vychádza z pustovníctva
- popri kontemplatívnom živote prízvukuje sociálno-charitatívnu činnosť, snahu po teologických štúdiách,
- napriek pravidlám na východe pretrvávajú extrémne formy ako styliti žijúci na stĺpoch (aby takto ukázali svoje odpútanie od pozemských vecí a svoje zameranie na nebo), zamurovaní inclusi, ktorým podávali potravu malým otvorom, alebo neustále sa modliaci akoimeti
- niektoré prvky východnej askézy sa prostredníctvom solúnskych bratov dostávajú aj na naše územie

Mníštvo na západe

Na západe sa nerozšírilo pustovníctvo do takej miery, ako na východe, prakticky orientované západné kláštory sa oveľa viac sústreďovali na vyššiu kultúru a charitatívne účinkovanie.

Sv. Atanáž

- žije počas svojho vyhnanstva u sv. Antona, neskôr spisuje jeho životopis
- práve prostredníctvom neho sa na západe šíri myšlienka mníšskeho života

Sv. Augustín

- formuluje prvú západnú regulu
- zakladá kláštor pre laických bratov, neskôr kláštor, v ktorom žije ako biskup so svojimi kňazmi
- dodnes existuje rehoľa augustiniánov, prvky augustiniánskej regule sa nachádzajú aj v iných rehoľných spoločenstvách (premonštráti, dominikáni...)

Sv. Benedikt z Nursie (480-547)

- otec západného mníšstva
- študuje v Ríme, ale pridáva sa k askétom,
- neskôr žije ako pustovník v údolí Subiaco, zoskupujú sa okolo neho žiaci,
- okolo roku 529 zakladá kláštor na vršku Monte Cassino
- pre svoj kláštor spisuje regulu
- základom kláštorného života je podľa neho „Ora et labora“ (modli sa a pracuj)
- kláštor je predovšetkým miestom modlitby a vzťahu s Bohom, ale aj miestom spoločného života bratov a je otvorený pre pomoc blížnym
- vytvára sa nový typ kláštora – opátstvo,
- jeho základom je stálosť miesta, život dobrých mravov a poslušnosť
- mnísi sa sedemkrát denne spoločne modlia, zvyšný čas je vyplnený štúdiom a prácou

Sv. Martin z Tours

- narodil sa v Uhorsku, ale pôsobil v dnešnom Francúzsku
- zakladá prvý kláštor západu
- je zvolený za biskupa v meste Tours
- do mníšskeho života vnáša prvky misionárskej a charitatívnej činnosti
- z jeho života je známa príhoda, kedy sa ako mladý vojak v mrazivej noci delí s chudobným žobrákom o svoj plášť

Za čo vd'ačíme mníchom

Poľnohospodárstvo

V kláštore zohráva manuálna práca ústrednú úlohu, mnísi sa venujú aj práci, ktorá je ťažká a nepríjemná. Takto klčujú a kultivujú pôdu, vysušujú močariská, ktoré boli predtým zdrojom chorôb a teraz sa stávajú úrodnou poľnohospodárskou pôdou. Zavádzajú plodiny, poľné práce a metódy ktoré ľudia dovtedy nepoznali ako chov dobytka a koní, varenie piva, chov včiel alebo pestovanie ovocia. Mnísi sú priekopníkmi vo výrobe vína, ktoré používali pri slávení sv. omše, v ich kláštoroch má pôvod šampanské.

Charita

Benediktínska regula žiada od kláštorov, aby almužnu a pohostinstvo poskytovali v čo najväčšej miere. Kláštory fungujú ako bezplatné hostince. Niekedy mnísi sami po zotmení vyhľadávajú úbožiacov, ktorí potrebujú prístrešok. Pre chorých sú založené prvé nemocnice. Kláštory, ktoré sú v blízkosti mora budujú zariadenia, ktorými varujú námorníkov pred stroskotaním (napr. tzv. Zvonová skala v škótskom Arboathe – je to skala, ktorá je ťažko viditeľná a nebezpečná, mnísi na ňu upevňujú zvon, ktorý sa pri náraze vln rozozvučí a takto varuje námorníkov pred stroskotaním) a poskytujú prístrešok stroskotancom.

Zachovávanie antickej tradície

Kláštory sa zaoberali odpisovaním rukopisov, a to nielen náboženských, ale aj svetských. Mnísi si cenili antické dedičstvo, vyučovali a študovali antických filozofov a spisovateľov. Tomuto záujmu a práci mníchov vďačí veľká časť antickej literatúry za to, že sa zachovala do dnešných čias.

Vzdelanie

Ján Zlatoústý uvádza, že za jeho čias majú Antiochijčania zvyk posielat' svojich synov do škôl k mníchom. Sám Benedikt osobne učí synov rímskej šľachty. Mnohé kláštory zakladajú školy všade, kam prichádzajú. Vzdelávanie ľudí, ktorá sa nezaväzujú kláštornými sľubmi sa uskutočňuje v inom prostredí, ako vzdelanie mníchov – takto vznikajú katedrálne školy. Aj keby kláštory učili len čítať a písať svojich mníchov, bol by to býval na tú dobu slušný výkon.

Súhrn

Na Ježišovo pozvanie „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba a nasleduje ma (Mt 16, 24n)“ odpovedajú najprv pustovníci, ktorí sa ut'ahujú so samoty a v tichosti a askéze budujú svoj vzťah s Bohom. Paradoxne v oddelení od sveta sa pustovníci stávajú citlivými na ľudské problémy a ťažkosti. Potom sú radcami nielen ľuďom zo svojho okolia, ale aj vysoko postaveným osobnostiam doby.

Okolo pustovníkov sa zhromažďujú ich nasledovníci a vznikajú prvé kláštory. Postupne sa formujú kláštorne pravidlá (regule) a organizuje sa spoločný život rehoľníkov.

Podľa vzoru Benediktínskej rehole vznikajú aj ďalšie kláštory a stávajú sa centrom vzdelanosti a nositeľmi kultúry.

Témy referátov, námety na diskusiu

- Má ešte dnes zmysel život v samote a opustenosti od sveta?
- Aký zmysel má život človeka v kláštore?
- Rehoľník a jeho habit.
- Mníšstvo a pustovníctvo na Slovensku v dejinách a v súčasnosti.
- Thomas E. Woods, Jr. Za čo vďačíme mníchom v IMPULZ. Vydavateľstvo Michala Vaška 2/2005.

Kontrolné otázky

- Aký je rozdiel medzi pustovníkom, mníchom, rehoľníkom?

- Aký charakter majú východné a aký západné kláštory?
- Vymenujte niektorých významných zakladateľom kláštorov. V čom sú ich špecifiká?
- Kto je autorom prvých regúl na východe a západe?
- V čom spočíva prínos kláštorov pre dnešnú Európu.

14. HNUZIA CHUDOBNÝCH

Cieľ

- oboznámiť sa s historickým pozadím vzniku „hnutí chudobných“
- poukázať na význam týchto hnutí v minulosti a súčasnosti Cirkvi
- budovať a formovať kladný postoj k zasvätenému životu

Úvod

Veľkí svätci sú vždy Božou odpoveďou na špecifické potreby konkrétnej doby. Sv. František z Asissi a sv. Dominik vystupujú v dobe, kedy Cirkev v bohatstve a majetku strácala kontakt s duchom evanjelia a cit pre službu blížnym. Títo veľkí muži dokázali nasledovať chudobného Krista bez toho, aby zavrhovali majetok druhých, alebo dokonca vyhlasovali majetok ako taký za zlo.

Jednotlivé osoby a rády

Sv. František z Assisi a františkáni

sv. František sa narodil v roku 1181 ako syn bohatého obchodníka. Mal bezstarostné detstvo, v mladosti ho lákalo dobrodružstvo a vojenské úspechy. Po vojenskom zajatí, do ktorého padol sa rozhodol pre radikálnu zmenu života. V kostole sv. Damiána počuje hlas: „postav môj dom, rúca sa.“ Na jednej strane začína renovovať kaplnku, ale zároveň sa stáva „renovátorom“ Cirkvi. Žije ako hlásateľ Božej lásky v kajúcnosti a odriekaní. Keďže z rodičovských peňazí podporuje chudobných, otec ho vydedí. Tu sa odohráva dramatická scéna, pri ktorej si František vyzlieka šaty, odovzdáva ich otcovi a takto sa úplne zrieka majetku.

Postupne sa k nemu pridávajú nasledovníci, preto v roku 1209 putuje do Ríma, aby dostal potvrdenie svojho rádu a povolenie kázať. Pápež Inocent III. spoznal mu toto povolenie udelil. (legenda hovorí o sne, v ktorom videl Cirkev ako rúcajúcu sa Lateránsku baziliku – symbol cirkvi podopieranú práve Františkom)

Napriek názoru, že každé rehoľné spoločenstvo musí mať materiálne zabezpečenie si František volí neistotu v dôvere, že Boh sa o nich postará prostredníctvom milodarov. František nikdy oficiálne nežiadal reformu Cirkvi, netúžil rúcať staré ideály. Chcel iba radikálne nasledovať Krista v chudobe a službe blížnym.

V roku 1224 dostáva stigmy (rany ako umučení Kristus), zomiera v roku 1226.

Ešte počas jeho života sa k reholi františkánov pridala aj sv. Klára a jej spoločníčky, čím sa sformovala ženská vetva františkánskeho rádu (klarisky)

Po Františkovej smrti nastáva rozdelenie „jeho“ rehole na „spirituálov“ ktorí do bodky nasledovali ideály zakladateľa a na vetvu „konventuálneho spoločenstva“ (akceptovali zmeny) Postupne vznikla aj tretia vetva: kapucíni.

Sv. Dominik a dominikáni

Dominik sa narodil v Kastílii v Španielsku okolo roku 1170. Svojou povahou bol iný ako František, ale ich cieľ bol spoločný. Ako duchovný mal osobnú skúsenosť s bludom albigéncov. Pochopil, že ich vojenskou porážkou sa veľa nezíska, a sústredil na kazateľskú činnosť. Založil kňazský kazateľský rád, pre ktorý prebral augustiniánsku regulu a Františkovu ideu chudoby. K úspešnej kazateľskej činnosti potrebovali jeho nasledovníci kvalitné teologické vzdelanie. Jeho rád sa preto zamerlal na dušpastiersku činnosť, vyučovanie a kázanie. Pre ich dobré teologické vzdelanie im pápež zveril inkvizíciu. Zo združenia zbožných žien, ktoré podporovali kazateľov vznikli dominikánky. Popri františkánoch, aj pri dominikánoch vznikli tzv. tretie rády , ktoré združovali laikov žijúcich vo svete.

Kamalduli

Boli mnísi žijúci podľa spôsobu starovekých pustovníkov na púšti. Názov pochádza od mesta Camaldoli, kde založil prvý kláštor. Novici žili v spoločenstve podľa benediktínskej reguly, potom sa usadili samostatne v pustovniach v okolí hlavného kláštora. Z tejto rehole vzišli prísny horlilelia za cirkevnú reformu.

Kartuziáni

Boli mnísi žijúci v ustavičnom mlčaní a modlitbe. Zakladateľom je Bruno Kolínsky. Ich spoločenstvo nebolo nikdy veľké, ale ani neskôr neprešli väčšími zmenami. Kartuziánska rehoľa je považovaná za najprísnejšiu rehoľu v Cirkvi a aj preto je dones jej príslušníkov málo. Heslom kartuziánov je: „Križ stojí, pokiaľ je svet zmietaný“.

Cisterciáni

Bola prísna benediktínska forma reformovaného kláštora, ktorý založil opát Rober z Molesme. Vo svojich stanovách zdôrazňovali apoštolskú chudobu, samotu v modlitbe a fyzickú prácu.

Karmelitáni

Boli pustovníci, ktorí sa k križiakom Bertholdom z Kalábrie usadili v jaskyni na vrchu Karmel, podľa neho názov tejto prísnej rehole. Neskôr sa rozšírili do Európy.

Premonštráti

Založení sv. Norbertom v údolí Prémontre. Kláštory sa stali miestom bohoslužby, nepretržitej modlitby, udeľovania a prijímania sviatostí, pomoci núdznym, kultúry a hospodárskeho pokroku. Rád má ženskú vetvu, ktorá sa venuje charitatívnej činnosti. Hlavnými zásadami premonštrátskeho spôsobu života sú: eucharistický život, mariánsky život, liturgický život, kajúci a apoštolský život.

Súhrn

Úplné odovzdanie sa Bohu začínalo v období pustovníctva, pokračovalo stredovekými rehoľami benediktínskeho typu. Kláštory vlastnili pozemky, prácou si zarábali na živobytie.

Postupne sa rozmáhal majetok kláštorov a vytrácal sa duch evanjelia. Obnovu duchovného života začína sv. František, ktorý celý svoj život odovzdáva do Božej prozreteľnosti a nehľadá žiadne materiálne zabezpečenie pre svojich bratov. Na rozdiel od niektorých bludárov svojej doby majetok ako taký nepovažuje za zlo alebo hriech. Sv. Dominik zakladá svoju rehoľu s cieľom šírenia pravej viery a vzdelávanie veriacich. Prísnosť a chudoba je najradikálnejšia v ráde kartuziánov. Spoločným znakom týchto reholí je návrat k prvotnej prísnosti evanjelia obnove duchovného života.

Témy referátov, námety na diskusiu

- Podrobnejšie referáty o živote sv. Františka, sv. Dominika a ďalších zakladateľoch rádov.
- História a súčasnosť vyššie spomínaných reholí, ich pôsobenie na Slovensku, príp. osobné skúsenosti.

Kontrolné otázky

- vysvetlite dôvody vzniku „hnutí chudobných“
- predstavte život sv. Františka z Assisi
- porovnajte františkánsku a benediktínsku rehoľu
- charakterizujte rehoľu dominikánov, v čom je ich prínos v minulosti a v súčasnosti
- navrhните, aké znaky by mali mať rehole a spoločenstvá vznikajúce v súčasnosti

15. REKATOLIZÁCIA

Znamená obnovenie katolíckej viery v Európe, nielen reakcia na reformáciu, ale skutočná vnútorná obroda katolíckej Cirkvi.

Bola praktickým uskutočnením Tridentského koncilu.

Obnovenie katolíckej viery sa uskutočňovalo na viacerých úrovniach pokojnou prácou rehoľníkov a misionárov, ale žiaľ aj krutými náboženskými vojnami.

Pápeži

Pius V. si za cieľ svojho pontifikátu považoval vnútornú obrodu Cirkvi, zreformoval kardinálske kolégium, založil kongregáciu pre šírenie a ochranu viery, nariadil vydanie Tridentského katechizmu a omšových kníh.

Rehole

Mnoho reholí sa vnútorne obnovuje, (okrem kartuziánov – tí reformu nikdy nepotrebovali), vznikajú nové typy rehoľných spoločností a kongregácií, s jednoduchšími sľubmi, väčšinou aktívne pôsobiace v pastorácii.

Sv. Filip Neri zakladá v Ríme kongregáciu oratoriánov. Jeho hlavnou zásadou je radosť a veselosť. Zbožnosť, poníženosť, a životná pilnosť je u neho spojená s úprimnou veselosťou a radosťou zo života.

Sv. Jozef Kalazánsky je zakladateľom piaristov, alebo bratov zbožných škôl. Ich prioritou je výchova mládeže, postupne v rôznych krajinách zakladajú školy. Na Slovensku pôsobia v Nitre, v Trenčíne.

Sv. Ján z Boha zakladá reholu milosrdných bratov, Pôsobia v nemocniciach a pri ošetrovaní chorých. Členmi rehole sú laici. Vedú nemocnicu v Bratislave.

Vincentky (milosrdné sestry sú ženskou reholou založenou **sv. Vincentom de Paul a Lujzou de Marillac**. Ich hlavným poslaním je starostlivosť o chudobných a osirelé deti. Pôsobia aj v Nitre. Mužskou vetvou sú lazaristi.

Karmelitáni sú reholou založenou v 12. storočí počas križiackych výprav na vrchu Karmel. Pustovnícky život sa u nich postupne menil na kláštorň. V 15. storočí sa k reholi pridala aj ženská vetva, karmelitánky. Rehoľa sa rýchlo rozšírila, aj zavedením škapuliara. Regula sa postupne zmierňovala. V 16. storočí reholu (mužskú aj ženskú vetvu) zreformovala sv. Terézia z Avily so sv. Jánom z Kríža.

Sv. Ignác a jezuiti

Jezuitský rád je niekedy označovaný za hlavného protagonistu protireformácie. Zakladateľ rádu, sv. Ignác sa narodil v roku 1492 v Španielsku. Ako rytier túžil po hrdinských činoch. Ako 30 – ročný bol ťažko poranený (guľa z dela mu rozbila nohy), jeho vojenská kariéra bola týmto ďalej nemožná. Počas liečby sa dostal k náboženskej literatúre (žiadna iná na zámku nebola) a rozhodol sa, že sa stane duchovným rytierom. Zhromažďuje okolo seba prívržencov a stávajú sa „Spoločnosťou Ježišovou“ – Kristovými vojakmi. V ich stanovách prevláda princíp vojenskej poslušnosti a pevného zriadenia. Sv. Ignác je autorom najznámejších duchovných cvičení.

Na rozdiel od klasických stredovekých reholí sa neviažu k jednému miestu, nemajú spoločné chórové modlitby ani spoločný rehoľný odev. Okrem sľubov chudoby, čistoty a poslušnosti sa viažu aj poslušnosťou Sv. Otcovi. Najvýraznejšou známkou jezuitov je ich aktivita. Sú činní v pastorácii, domácich a zahraničných misiách, vo výchove mládeže a rozvíjaní teológie. Táto aktivita a angažovanosť za katolícku reformu im priniesla mnoho nepriateľov. Za pápeža Klementa XIV bola rehoľa na nejaký čas zrušená. Dnes jezuiti znovu pôsobia. Na Slovensku napr. v Trnave.

Svetové misie

Od 15. storočia zamierili španielske a portugalské lode na juh. V roku 1492 objavuje Kolumbus Ameriku. Pri týchto výpravách a objaviteľských cestách malo svoju úlohu aj náboženstvo.

Žiaľ medzi ohlasovanou vierou a praktickým správaním sa Európanov bol veľký rozpor. Misionári sa tak ocitli v neľahkej situácii: boli bratmi vykorisťovateľov i vykorisťovaných. V Paraguaji vytvárali jezuiti tzv. redukcie, čo boli sídla spravované misionármi, ktorí organizovali prácu, vzdelanie a život domácich obyvateľov a takto ich ochránili pred vykorisťovaním.

Misie v Ázii boli náročnejšie, nakoľko domáci obyvatelia mali vyspelú kultúru a náboženstvo, ktoré sa nedalo ľahko nahradiť kresťanstvom. Cieľom misionárov sa tu stalo dosiahnuť úctu u svojich hostiteľov. Študovali jazyky, zvyky, a tradície. Kresťanstvo zaradzovali do týchto kultúr. „Apoštolom Indie“ je **sv. František Xaverský**. Pôsoobil aj v Japonsku, zomrel na ceste do Číny.

16.OSVIETENSTVO, VPLYV OSVIETENSTVA NA POSTOJE K CIRKVI

Historické pozadie

- posilnenie autority Cirkvi - Tridentský koncil
- vzrástla pápežská právomoc, dochádza k posilneniu cirkevného centralizmu, novo sa usporiadajú kardinálske kongregácie, počas obnovy cirkevného života bol takýto centralizmus potrebný, ale rýchlo naráža na odpor kniežat, ktoré ho vnímajú ako obmedzujúce

Prúdy predchádzajúce osvietenstvu

Vychádzali hlavne z Francúzska. Táto krajina žije intenzívny náboženský život (v histórii bola vedúcim katolíckym národom) zároveň tu však vládne nacionalizmus a absolutizmus a preto malo Francúzsko ťažko pochopenie pre rímsky centralizmus.

Galkanizmus

Požadoval pre francúzsku Cirkev samostatnosť, ktorá obmedzovala pápežský primát. Králi chceli zvolávať koncily aj proti pápežovi. Platnosť pápežských nariadení mala byť závislá na kráľovom súhlase.

Jansenizmus

Založený biskupom Kornelom Jansenom. Hlása prísny rigorizmus, predestináciu. Jansenisti žili veľmi prísny „svätým“ životom, čo pôsobilo príťažlivo. Na druhej strane však hlásali extrémne prísnu morálku. Prijímanie Eucharistie je podľa nich odmenou za dobrý život. Priemerní veriaci boli takto skoro vylúčení z prijímania sviatostí.

Jozefinizmus

V Rakúsku za vlády Márie Terézie najmä Jozefa II. Mária Terézia sa snažila reformovať Cirkev. Takto obmedzila zriaďovanie nových kláštorov, podriadila cirkevný majetok štátnej kontrole, zakázala skladať večné sľuby pred 25 rokom života. Zreorganizovala školstvo, pričom obmedzila vplyv Cirkvi.

Jozef II. neskôr zrušil všetky kontemplatívne kláštory, ktoré sa nevenovali praktickej činnosti. Zakázal prijímať novicov bez zvolenia vlády. Zrušil diecézne semináre a zaviedol tzv. generálne semináre, v ktorých sa teológia vyučovala v duchu osvietenstva. Predpísal jednoduchú bohoslužbu, zakázal obrady, ktoré boli spojené s výdavkami. Vydal tolerančný patent, ktorým zrovnoprávnil všetky kresťanské náboženstvá.

Osvietenstvo

Je myšlienkový smer, ktorý ovládol Európu v 18. storočí. V mene rozumu bojovalo o slobodu ducha a radikálne odmietalo staré tradície.

Osvietenstvo takto umožnilo moderný vývoj prekonaním stredovekej viazanosti človeka na zastaralé myšlienkové a životné formy. Boli zrušené procesy proti čarodejniciam a kacírom, mučenia a náboženská diskriminácia, ale takisto vybojované všeobecné ľudské práv a rozvoj vedy.

Zjavenému kresťanskému náboženstvu však racionalizmus osvietencov spôsobil veľkú a nebezpečnú krízu.

Vytvorila sa idea prirodzeného náboženstva, ktoré je vrodené všetkými ľuďom, a nie je treba žiadneho špeciálneho zjavenia. Taktiež sa šírila **deizmus**, ktorý síce ideu Boha nepopieral, ale Boh bol iba nejakou najvyššou bytosťou vôbec nezasahujúcou do života ľudí, ani do behu sveta. Tento deizmus sa šírila so mnohých oblastí. Kresťanstvo sa postupne „oslobodzovalo“ od Krista, vykúpenia, zjavenia. Stával sa z neho iba humanitný výchovný činiteľ.

Radikálne osvietenenské tendencie si samozrejme nemohli robiť nárok na existenciu v Cirkvi, Cirkev sa s nimi musela vyrovnávať. Znovu sa musela zbaviť zastaralých spôsobov, zbožnosti a tradícií, ktoré už stratili zmysel.

- tézy osvietenstva:

- o všetko sa dá pochopiť rozumom
- o mechanistické chápanie sveta
- o odmietanie nadprirodzeného – zjaveného náboženstva
- o deizmus: Boh nezasahuje do chodu sveta
- o sekularizácia štátu (oddelenie štátu od Cirkvi)

Francúzska revolúcia

Myšlienky osvietenstva a oslobodenia sa od autority Cirkvi vyvrcholili vo Francúzskej revolúcii. Po nej došlo k novému usporiadaniu vzťahov medzi štátom a Cirkvou. Výsledkom bol štát stojaci nad Cirkvou a ochraňujúci Cirkev, ale zároveň tento štát bol bezprostredným interpretom Božstva.

Sekularizácia následne v Nemecku skonfiškovala všetok cirkevný majetok.

Pius VII. a Napoleon

V roku 1799 Napoleon preberá riadenie štátu. Napriek tomu, že nebol zbožný, poznal význam náboženstva pre štát. Po ťažkých jednaniach uzavrel s pápežom Piom VII. konkordát.

Katolícke náboženstvo bude slobodne vyznávané, jeho kult bude verejný. Menovanie biskupov prevádza prvý konzul. Vláda prisľúbila duchovným primerané platy.

Krátko po konkordáte Napoleon svojvoľne vydal zákon obsahujúci body ťažko zlučiteľné s konkordátom. Pápež sa vzdal protiopatrení v nádeji na lepšiu budúcnosť.

Napoleon nikdy nepovažoval Cirkev za nezávislého partnera.

Následky osvietenstva

Deizmus

Predstava Boha, ktorý vôbec nezasahuje do sveta ani života ľudí. Boh, ktorý je akýmsi hodinárom, ktorý zostavil perfektný stroj, ale tento stroj už pracuje sám bez dodatočných zásahov hodinára. Prípadne sa Boh stáva neosobným princípom totožným s vyvíjajúcim sa vesmírom.

Ateizmus

To čo bolo v stredoveku absolútne nemožné, a síce popierať samotnú existenciu Boha sa stáva postupne rozšírenejšou praxou. Boh je nahradený rozumom. Podstatou morálky už nie je snaha o večnú blaženosť, ale iba humanizmus.

Sekularizmus

Je zreteľne protináboženská ideológia jednoznačne smerujúca k zničeniu všetkých foriem a prejavov náboženstva v osobnej i spoločenskej rovine.

Sekularizácia

Znamená zoštátnenie cirkevného majetku, presadzovanie svetského pred cirkevným, laicizácia, obmedzovanie cirkevného vplyv

Koncept „vedy“ a dôkazu

Pod pojmom veda sa častejšie rozumejú „prírodné vedy“ ktoré poskytujú kvantifikovateľné údaje. Dôkaz musí byť niečo uchopiteľné, zmyslami pozorovateľné. Samozrejme požiadavka „vedecky dokázať“ Boha, duchovno je v tomto zmysle nemožná.

Súhrn

„Srdce má svoje dôvody, ktoré rozum nepozná“ je veta, ktorou odpovedal Blaise Pascal na preceňovanie rozumu. Filozofia a rozmach prírodných vied otvorili cestu k rozvoju osvietenského myslenia. Stalo sa podkladom vojenských zmien, ktoré postupne zavádzali nové typy štátnych zriadení. Cirkev už nebola hlavnou hybnou silou spoločnosti. Vo Francúzsku skončila „ochraňovaná“ a riadená štátom.

Témy referátov, námety na diskusiu

- Prípady Galileo, Kopernik,
- Filozofické pozadie osvietenstva.
- Evolúcia ako problém vedy a viery (napr. Vácha Návrat k stromu života)
- Viera v Boha, alebo vedecké dôkazy Boha?
- je možné: “veriť iba v to, čo sa dá dokázať”
- Stará sa Boh o svet?

Kontrolné otázky

- Ktoré dejinné udalosti viedli ku vzniku osvietenstva.
- Vysvetlite pojem osvietenstvo a jeho základné tézy.
- Aké sú následky osvietenstva v súčasnej Cirkvi.

17. Prvé prikázanie

Znenie:

Ja som Pán, tvoj Boh. Nebudeš mať okrem mňa iných bohov, ktorým by si sa klaňal.

Toto prikázanie zakazuje uctievať iných bohov, zakazuje poveru a neúctu voči Bohu.

Úctu Bohu prejavujeme modlitbou a adoráciou = klaňaním sa.

20.1 Zachovanie prvého prikázania

Modlitba

- pozdvihnutie mysle k Bohu
- rozhovor s bohom
- prosba o veci, ktoré sú dovolené a vznešené
- vnútorné zaoberania sa bohom
- je úkon rozumu a vôle a ostatných mohutností človeka
- dýchanie duše
- dýchanie nadprirodzeného života

Každá modlitba by mala obsahovať **4 prvky**:

- vzdávanie chvály Bohu
- poďakovanie za dobrodenia
- prosba o ďalšie dobrodenia
- odprosenie za hriechy

Predmetom modlitby nemôže byť morálne zlo.

Klaňanie sa Bohu – adoratio

Adorácia je úkon, ktorým uznávame vznešenosť niekoho, jeho vyššie postavenie a našu podriadenosť voči nemu.

Úkony adorácie delíme na :

- **vnútorné** - účasť rozumu, vôle a citu
- **vonkajšie** – obeta, kľáčanie, úklon ...

Kult latriaie – klaňanie sa Bohu

Kult dulie – uctievanie niekoho ako Božieho priateľa (anjeli a svätí)

Kult hyperdulie – **úcta** – patrí Panne Márii, ktorá svojou hodnosťou prevyšuje všetkých svätých a anjelov.

Je veľmi dôležité správne rozoznať pojem klaňanie, ktoré patrí len Bohu a úcta, ktorá patrí svätým.

18. Gestá v liturgii

Spoločné úkony a gestá majú zachovávať s rovnakou úctou všetci účastníci liturgického zhromaždenia. Sú prejavom jednoty a spoločenstva zhromaždených veriacich, vyjadrujú myseľ a duchovný postoj a tiež ich ovplyvňujú.

Znamenie kríža

- Znak vykúpenia - je výsostne kresťanským symbolom; spájanie protikladov; znak prinášajúci zdravie a ochranu pred nešťastím. Od 2. storočia robili prví kresťania na čele katechumenom kríž na znamenie príslušnosti ku Kristovi. Počnúc 4. stor., bol znak kríža zavedený ako trvalý znak a bol chápaný ako vyznanie viery. Už v 8. stor. pri sv. omši biskup žehnal seba samého na čele, častejšie žehnal aj veriacich, zvlášť pri exorcizmoch. Od 8. stor. sa spomína znamenie kríža na ústach a od 12. stor. na čele, na ústach a na prsiach. Od 13. storočia sa objavuje veľký kríž rukou od čela na pravé a potom ľavé rameno, ako to robia veriaci východného obradu aj dnes. Latinský (veľký) kríž vstúpil do liturgie až v 16. storočí.

Státie

- Znak radosti z vykúpenia; prejav dôstojnosti a úcty voči Bohu; prejav slobody Božích detí. Je základným postojom v liturgii. Znamená aktívnu účasť človeka v liturgii a ochotu konať. Je tiež prejavom vďaky a očakávania. Človek stojac pred Bohom v modlitbe sa otvára pre nebeské veci a ako slobodná bytosť sa vedome dáva Bohu k dispozícii.

Sedenie

- Je postojom počúvajúceho žiaka.: „*Mária si sadla Pánovi k nohám a počúvala jeho slovo.*“ (Lk 10,39). Zvyk sedieť počas čítania Biblie a homílie siaha k počiatkom kresťanstva. Môže tiež znamenať odpočinok, nemá však nič spoločné s gestom žiaľu, ktorý bol typický pre staroveký Východ, ako to spomína Ž 137, či Náreky proroka Jeremiáša. Predovšetkým je to postoj, ktorý uľahčuje sústredenie potrebné na počúvanie, prijímanie a rozjímanie Božieho slova. Okrem toho, ak pri vysluhovaní sviatosti zmierenia kňaz sedí, vyjadruje tým súdny charakter tejto sviatosti.

Kľáčanie, pokľaknutie

- Vyjadruje hlbokú úctu alebo ľútosť, kajúcnosť. Tiež symbolizuje toho, kto prosí. (Ezd 9,5; 2Kr 6,13; Mk 1,40; Mt 17,15). Sám Ježiš sa modlil k svojmu Otcovi a kľáčiac prosil o pomoc (Lk 22,41), podobne sv. Štefan (Sk 7,60).

Kľáčanie pri modlitbe je prejavom: pokory, vrúcnosti, adorácie a úcty

Úklon

- Vo východnej liturgii nebolo známe kľáčanie či pokľaknutie, ale poklona, úklon. Je prejavom hlbokkej úcty a oslavy. To isté znamená v západnej liturgii, ktorá pozná trojaké úklony: 1. malý – úklon hlavy 2. stredný – úklon v ramenách 3. hlboký – úklon celého trupu v pravom uhle, pričom by sa mali končeky prstov zložených rúk dotknúť nôh v úrovni kolien, ak predpisy nestanovia inak. Čas a charakter úklon určuje vždy presne misál, sakramentár alebo breviár.

Pozdvihnutie očí

- Prejav nasmerovania duše a mysle k Bohu. Modliaci sa v túžbe po Bohu spontánne obracal svoj zrak hore. V starých liturgiách to bolo ponechané na ľubovôľu modliaceho sa. Toto gesto malo uľahčiť uvedenie si Božej prítomnosti a dosiahnutie väčšej vrúcnosti v modlitbe. Tento zvyk sa uchoval aj v dnešnej liturgii.

Bitie sa v prsia

- V kresťanstve sa od počiatku pokladalo za prejav pokánia, keďže srdce sa považuje oddávna za sídlo vôle a citu, teda aj za sídlo hriechu, načo upozorňuje sám Ježiš: „Lebo za srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy ...“ (Mt 15,19). No srdce sa pokladá aj za symbol lásky a všetkého, čo je duchovné: „Božia láska je rozliata v našich srdciach skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali.“ (Rim 5,5). Preto, keď sa človek bije v prsia, naznačuje ako mýtnik v chráme (Lk 18,13) alebo ako zástupy, ktoré videli ukrižovanie (Lk 23,48), že si uvedomuje svoj hriech, verejne ho vyznáva a z celého srdca ľutuje.

Bozk pokoja

- Bozk vznikol z dýchnutia, pri ktorom sa prejavovala duša ako prenášajúca silu a darujúca život. Bozk je prejavom úcty a duchovnej oddanosti. Veľmi často mal posvätný charakter i obsah. Tento úkon existoval v kresťanskej liturgii od samého začiatku. Bol prejavom nadprirodzenej lásky, bratstva, pravovernosti, jednoty, pokoja a zmierenia, preto sa v liturgii sv. omše uskutočňoval pred svätým prijímaním. Jednotu s Cirkvou a Kristom korunuje sväté prijímanie. Liturgia pozná aj bozkávanie vecí ako prejav úcty – bozkáva sa oltár, evanjeliár ... Dnes je bozk nahradený znakom pokoja = podanie si rúk.

Gestá rúk

- Neodmysliteľným orgánom na vykonávanie rozličných vonkajších činností je pre človeka ruka. Pomocou nej môže ničiť, vraždiť, ale aj uzdravovať a požehnávať.

Prví kresťania sa modlili ako pohania s predpaženými rukami, s dlaňami obrátenými hore, čo vyjadrovalo ich očakávanie pomoci zhora. Neskôr s rozpaženými rukami, čo symbolizovalo Ukrižovaného Krista, ako prostredníka medzi nimi a Bohom. To potvrdzujú aj obrazy v katakombách.

Dnes sa toto gesto rozťahnutých, mierne zdvihnutých rúk udržalo pri recitovaní alebo speve niektorých modlitieb sv. omše.

Zvyk skladať ruky pri modlitbe pochádza z 13. stor. a je odvodený z obradu prejavit' úctu svojmu suverénovi, keď vazal dostával od svojho pána vonkajší symbol investitúry. Tento obrad prešiel do liturgie kňazského svätenia pri sľube poslušnosti svojmu biskupovi.

Zloženie rúk dlaňami k sebe s vyrovnanými prstami, so skríženými palcami pri modlitbe bolo symbolom úpenlivej prosby v mene ukrižovaného Krista. Na Východe to isté vyjadrovali ruky preložené cez prsia. Zložené ruky sú tiež symbolom ducha pokory a dôvery v Boha.

Vkladanie rúk je najstarší liturgický obrad. Znamenalo buď poverenie toho človeka dôležitým poslaním, odovzdanie požehnania alebo odovzdanie moci, Ducha Svätého, či uvoľnenie spod moci zlého ducha.

Prostrácia

- Ležanie dole tvárou k zemi bolo známe už v SZ (Gn 17,3; Joz 5,15). V kresťanstve toto gesto jestvovalo ako prejav súkromnej zbožnosti. Dnes má toto gesto miesto pri diakonskej, kňazskej vysviacke, u rehoľníkov pri skladaní doživotných sľubov počas Litánií k svätým a fakultatívne na začiatku liturgie Veľkého piatku. Je znakom hlbokkej adorácie, pokánia a úplnej odovzdanosti sa Bohu.

Procesia

- V začiatkoch kresťanstva sa vzhľadom na čas prenasledovania mohli konať iba pohrebné sprievody. Po Milánskom edikte sa procesie stávali častejším zjavom v živote Cirkvi. Podľa symboliky prototypom všetkých procesií bolo putovanie Izraelitov do zaslúbenej zeme. Tento význam má každá procesia, nezávisle od jej osobitného cieľa:

Procesie môžeme rozdeliť na:

- I. procesia ku ... alebo do... – dôraz je na mieste
- II. procesia s ... – dôraz je na osobe, predmete úcty
- III. procesia na ... alebo pre... – dôraz na vyprosovaní
- IV. procesie vo svätej omši: na vstup, na evanjelium, s obetnými darmi, na sväté prijímanie.

19. Zázrak a viera.

Zázrak – mimoriadny jav, ktorý sa nedá prirodzene vysvetliť a je tam Boží zásah.

Viera:

- božská čnosť, ktorá nám bola vliata do duše pri krste ako **dar od Boha**
- disponuje človeka prijať to, čo Boh zjavil ako pravdu

Čnosť viery:

- vytrvalosť vo viere
- spolupráca človeka s Božou milosťou

Poslušnosť viery:

- slobodné sa podriadenie počutému slovu

Posilňovanie viery:

- modlitba
- sviatosti
- čítanie - meditácia Božieho slova

„Viera neprotirečí rozumu, ale rozum presahuje.“

20. Spoločenstvo svätých.

KKC 946-962

Spoločenstvo svätých:

- ♦ znamená kolektívnu jednotu
- ♦ zahŕňa všetkých ľudí všetkých národov a čias
- ♦ ľudí žijúcich, oslávených a očisťujúcich sa t.j. putujúcu Cirkev, blažených v nebi a duše v očistci. Všetci spolu tvoria tajomné telo Ježiša Krista

Spoločenstvo svätých: vecí alebo osôb

Sväté veci - všetko, čo posväcuje človek: sviatosti,, predovšetkým Eucharistia; sväteniny, požehnanie, modlitby...

Sväté osoby - Cirkev

Oslávená Cirkev - spoločenstvo so svätými. Svätí v nebi sú dôvernejšie spojení s Kristom a svojím orodovaním za nás u Boha dokonalejšie upevňujú Cirkev vo svätosti. Cirkev putujúca si ich uctieva ako žiarivé vzory viery. Zvláštnym spôsobom sa spoločenstvo svätých sprítomňuje na sviatok Všetkých svätých, ktorý slávime každý rok 1.novembra.

Trpiaca Cirkev - Cirkev v stave očisťovania od hriechov a trestov. S oslávenou majú spoločnú milosť posväcujúcu; nemôžu už páchať hriechy. Vzťah k nim chápeme ako spoločenstvo so zosnulými. Môžeme im pomáhať modlitbou, dobrými skutkami, odpustkami a hlavne obetou svätej omše. Trpiaca Cirkev je odkázaná na našu pomoc, orodovanie svätých, ale hlavne na Božie milosrdenstvo. Na členov trpiacej Cirkvi si spomíname každoročne 2. novembra a v nasledujúcej oktáve, kedy môžeme pre ne získať plnomocné odpustky.

Zosnulí trpiaci v zatratení nepatria do trpiacej Cirkvi, nie sú údmi Kristovho tela, nemajú nádej na účasť na Božom živote, a preto im ani nemôžeme pomôcť, ani keby sme chceli.

Putujúca Cirkev - je svätá v tom zmysle, že jej členovia pri krste dostali posväcujúcu milosť a povolanie k svätosti. Pomáha Cirkvi trpiacej spôsobmi a prostriedkami uvedenými v predchádzajúcom odseku. S ostatnými členmi spoločenstva svätých spojení „nedokonale“. Členovia putujúcej Cirkvi si môžu rôznymi spôsobmi a prostriedkami navzájom pomáhať na ceste k spáse - modlitby, omše, dobré skutky.

dogma: Verím v spoločenstvo svätých.

1Pt 2,5 „Aj vy sa dajte vbudovať ako živé kamene do duchovného domu.“

Ef 2,19 „Teda už nie ste príselci, ani cudzinci, ale ste spoluobčania svätých a patríte do Božej rodiny.“

Hebr 10,24; 1Jn 1,33-6; Ef 4,3;

dogma: Svätých treba uctievať a vzývať. (r. 1564)

21. Padlý anjel.

KKC 385 - 421

Boh → človek → padlý anjel (Lucifer = svetlo → pokušenie → súhlas → hriech.

Boh – nekonečné dobro

„Hľadal som, odkiaľ je zlo, a nebolo riešenia.“ sv. Augustín

„... tajomstvo neprávosti...“ (2Sol 2,7) **sa objasňuje v** „...tajomstve nábožnosti...“ (1Tim 3,16)

Hriech - vedomé a dobrovoľné zlo

- rozoznaný len vo svetle Božieho zjavenia
- reálna skutočnosť

- **nedá sa nahradiť slovami:** omyl; ľudská nezrelosť; slabosť človeka; svet je už taký; ja som to tak nemyslel; ja som už raz taký ...

- Satan** - vysoká inteligencia
- neposlušný, padlý anjel
 - **nemá nekonečnú moc**, má svoje obmedzenia
 - **je len tvor**, nie boh

Boh mu dáva istú moc ... vid'. Jób 1, 6-12

„Tu v ktorýsi deň prišli Boží synovia a postavili sa pred Pána. S nimi prišiel aj satan. Pán povedal satanovi: "Skadiaľ prichádzaš?" Satan odpovedal: "Chodil som krížom-krážom po zemi." Pán povedal satanovi: "A všimol si si môjho služobníka Jóba? Niet mu rovného na zemi. Je to muž dokonalý a statočný, bojí sa Boha a chráni sa zlého." Satan odpovedal Pánovi: "Vari sa Jób zadarmo bojí Boha?! A neurobil si ty sám akoby ohradu okolo neho, okolo jeho domu a okolo všetkého jeho imania?! Požehnávaš prácu jeho rúk a jeho čriedy zaplavili šíry kraj. Ale vzťahni ruku a zasiahni všetko jeho imanie, či ti nebude kliat' do očí!" Tu Pán povedal satanovi: "Hľa, všetko, čo má, je v tvojich rukách, iba jeho samého sa nedotkni!" A satan sa vzdialil pred Pánovej tváre.“

Ak si človek vytvára **o hriechu správne poznanie** a chápe zdravo jeho význam, jeho **osobnosť v duchovnej oblasti rastie** a jasne rozoznáva pravdy života.

Ak si človek vytvára **o hriechu nesprávne poznanie** a nechápe zdravo jeho význam, jeho **osobnosť v duchovnej oblasti sa deformuje** a skreslene, subjektívne až sebecky prekrúca pravdy života, a usúdi, že väčšina má pravdu. **NIE! NIE! NIE!** Možno väčšina je za to, ale nie je pravidlo, že väčšina má pravdu.

22. Hriechy proti prvému prikázaniu

Fanatizmus: zaslepená a nerozumná horlivosť za to, čo je sväté. Prejavuje sa vášnivou a zaujatou, spojených s nenávisťou voči inovercom.

Bigotnosť: pretváрка; vonkajšie náboženské obradníctvo, bez vnútorného prežitia; farizejstvo.

Povera (superstitio): pochybený kult pravého Boha

- **prehnaného kultu:** kladie dôraz na nepodstatné veci namiesto vnútorných úkonov (počet sviečok na oltári, presný čas modlitby, obradné umývanie, ...)
- **falošného kultu:** kult pravého Boha, ale falošným spôsobom; pripisovanie účinnosti modlitieb alebo sviatostných znakov iba ich materiálnej stránke, bez ohľadu na vnútorné dispozície. (falošné zázraky, zjavenia a relikvie,

Modloslužba (idololatria): falošný náboženský kult, ktorým namiesto Stvoriteľa, ľudia uctievali tvorov, stvorené veci a výtvary ľudských rúk.

Modla je všetko, čo vo svojom živote kladieme na prvé miesto, ktoré prináleží výlučne a jedine Bohu.

Modloslužba môže byť:

- **predstieraná** – bez vnútorného súhlasu – napr. zo strachu pred smrťou
- **skutočná** – dobrovoľne spojená s úmyslom klaňať sa modle – buď sú stvorené veci považované za boha; alebo vie, že vec nie je bohom, ale robí to z nenávisťi k Bohu alebo chce niečo dosiahnuť od diabla.

Každá modloslužba je ťažkým hriechom, aj prestieraná, lebo ide o vonkajšie zapretie viery, čo spôsobuje pohoršenie, prípadne zneistenie postoja slabších vo viere. (Gn 28,18; Ex 20,4; ex 24,4; Nm 33,52)

Veštenie:

- Snaha človeka poznať tajomné veci (prítomné, minulé i budúce), nepoznatelné prirodzeným spôsobom.
- Vzyvanie zlého ducha kvôli poznaniu skrytých vecí, najmä budúcich.

Druhy veštenia

1. astrológia – z postavenia hviezd a planét
2. chiromantia – veštenie z ruky
3. snárstvo – pomocou snov
4. pythonizmus – pomocou duševne chorých
5. kryštalomantia – kryštálmi alebo z pohára čistej vody
6. geomantia – pomocou kameňkov, olova, prútikov
7. sortilegium – kartami, kockami

Čarovanie: Snaha dosiahnuť vonkajší účinok nedosiahnuteľný prirodzeným spôsobom.

- a. pomocou zlého ducha – čierna mágia
- b. pomocou prirodzených prostriedkov – napr. magnetických alebo hypnotických síl – biela mágia

Keď človek na poznanie vecí používa **nevhodné, ale prirodzené prostriedky** (sklenená guľa, zrnka kávy ...), ktoré nemajú silu spôsobiť žiadny efekt, pritom **vplyv zlého ducha sa úplne vylučuje, nepovažuje sa to dnes za hriech**, na rozdiel od stredoveku, ale **za priestupok proti rozumu – hlúposť**.

Kto pravidelne vyhľadáva veštcov, ťažko sa prehrešuje. Keď to urobí **raz - zo zvedavosti, ide o ľahký hriech**.

Boh môže zjaviť budúcnosť svojim prorokom alebo svätým. Kresťan v otázke o budúcnosti sa má s dôverou vložiť do rúk Božej Prozreteľnosti. Treba odmietnuť všetky formy čarovania a veštenia.

Veštenie je proti Bohu tým, že chce rôznymi spôsobmi spoznať budúcnosť alebo skryté udalosti a nedôveruje Bohu, preto je zlé.

Ľudia, ktorí sú obdarení paranormálnymi darmi a užívajú ich statočne – neprehrešujú sa.

Čarovanie ako vzyvanie zlého ducha, kvôli dosiahnutiu určitého vonkajšieho efektu, **je vždy ťažkým hriechom**.

Vhodné prostriedky môžu mať moc od Boha: **sviatosti, liečivé rastliny**

Nevhodné prostriedky: ak takú moc nemajú a počíta sa pri nich so zlým duchom

Parapsychológia: patrí do oblasti okultných vied. Jej praktiky smerujú k vyvolaniu nadmyslových a podivných javov.

- **Hypnotizmus** – druh spánku, v ktorom je médium vo veľkej sugestívnej moci hypnotizéra. Môže sa použiť len na dobrý cieľ. hrozí tu nebezpečenstvo zneužitia človeka ako média posthypnotickým rozkazom.
- **Špiritizmus** – je snaha vyvolať duchov zosnulých ľudí pre poznanie tajomných vecí a vytvorenie podivných efektov.

Pokúšanie Boha: je to snaha slovom alebo skutkom skúšať, či Boh má nejaké schopnosti a či ich chce uplatniť. (Pokúšanie Ježiša diablom na púšti).

Človek pokúša Boha:

- z pýchy a predpojatosti (bez nutnosti a úžitku)
- z nevery a provokácie („Neuverí, kým neuvidím zázrak.“)

Svätokrádež (sacrilegium) – sacrum = sväté; lego = beriem

Je to nedôstojné zaobchádzanie so svätou vecou. Svätá vec je Božou alebo cirkevnou autoritou určená na Boží kult a vyňatá z profánneho (svetského) používania.

Svätokrádež môže byť:

1. **Osobná** – je to poškrvnenie posvätnej osoby (v tom, v čom bola osoba zasvätená bohu)
2. **Miestna** – zneuctenie posvätného miesta(kostol, cintorín...)
3. **Vecná** – nedôstojné zaobchádzanie s posvätnými vecami; nespravodlivé privlastnenie svätých vecí; kúpa a predaj svätej veci proti cirkevnému predpisu – svätokupectvo (simonia)

Názov **simonia** sa odvodzuje od Šimona čarodejníka, ktorý chcel od apoštolov kúpiť moc Ducha Svätého. (Sk 8,19; 2Kr 5; Nm 22-24)

„Keď Šimon videl, že vkladáním rúk apoštolov sa udeľuje Duch, ponúkol im peniaze a povedal: „Dajte aj mne takú moc, aby každý, na koho vložím ruky, dostal Ducha Svätého.“ Ale Peter mu povedal: „Tvoje striebro nech je zatratené aj s tebou, pretože si si myslel, že možno Boží dar získať za peniaze!“ (Sk 8,18-20)

KKC: články 2083 - 2141

23. Kresťanský pohreb

Medzi sväteniny patrí aj **kresťanský pohreb.**

Kresťan, ktorý umiera v Kristovi, sa vzdialí z tela a býva u Pána. Cirkev, ktorá ako matka sviatostne nosila kresťana vo svojom lone počas pozemského života, ho pri smrti odovzdáva do „Otcových rúk“. Služba Cirkvi tu má za cieľ vyjadriť účinné spoločenstvo so zosnulým a ostatnému (na pohrebe zidenému) spoločenstvu ohlasovať večný život.

Obsahuje 4 základné časti:

1. Privítanie spoločenstva
2. Liturgia slova
3. Eucharistická obeta
4. Posledné rozlúčenie

KKC: články 1667-1690

24. Posmrtný život.

KKC 1020-1037

Osobný súd

Tento názov viac vystihuje skutočnosť, že človek sa po smrti ocitne pred Božou tvárou sám ako výraz osobitný. Pri osobnom súde je to vzťah ja a ty. Pri osobitnom môže ísť aj o skupinu ľudí.

NZ viackrát spomína aj bezprostrednú odmenu po smrti každého človeka.
Lk 16,22: Boháč a Lazár; Lk 23,43: Ježiš a lotor na kríži,
2Kor 5,8; Flp 1,23; Hebr 9,27; Mt 16,26 ...

dogma: Bezprostredne po smrti každého človeka čaká odmena alebo trest. (r. 1336)

Osobné zatratenie

S Bohom môžeme byť spojení iba tak, ak sa ho slobodne rozhodneme milovať.
1Jn3,14-15: „My vieme, že sme prešli zo smrti do života, lebo milujeme bratov. Kto nemiluje, ostáva v smrti. Každý, kto nenávidí svojho brata, je vrah. A viete, že ani jeden vrah nemá v sebe večný život.“

Zatratenie = peklo - stav definitívneho vylúčenia zo spoločenstva s Bohom a s blaženými.

Mt 13,41-42: „Syn človeka pošle svojich anjelov a vyzbierajú z jeho kráľovstva všetky pohoršenia a tých, čo pášu nepravosť, a hodia ich do ohnivej pece. Tam bude plač a škrípanie zubami.“

Mt 22,13: „...Zviažte mu nohy i ruky a vyhodte, ho von do tmy; tam bude plač a škrípanie zubami.“

Mt 25,41: „Potom povie aj tým, čo budú zľava: Odíďte odo mňa, zlorečení, do večného ohňa, ktorý je pripravený diabľovi a jeho anjelom!“

dogma: Peklo existuje. (1215)

dogma: Peklo je večné.

O trestoch sa magistérium nevyjadruje. **Scholastika rozlišuje dva tresty:**

1. **trest straty videnia Boha**
2. **trest zmyslov - utrpenie vo vzkriesenom tele**

Výroky Sv. Písma a poučenie Cirkvi o pekle sú výzvou k zodpovednosti, s akou má človek používať svoju slobodu s ohľadom na večný údel. Súčasne sú aj naliehavou výzvou k obráteniu.

Očistec

Kresťan, ktorý spája svoju smrť s Ježišovou smrťou, umieraním prechádza do večného života.

2Tim 2,11: „Ak sme s ním zomreli, s ním budeme aj žiť.“

Lk 24,46: „Otče, do tvojich rúk porúčam svojho ducha.“

Oslávenú alebo aj nebeskú Cirkev počas trvania sveta tvoria **dve skutočnosti:**

1. **očistec** - prechodná skutočnosť
2. **nebo** - stála a nadčasová skutočnosť

Termín očistec sa v Písme priamo nenachádza. Nepriamo o tejto skutočnosti však písmo pojednáva. Až v 12. stor. sa zaviedol termín očistec.

1Kor3,15: „Čie dielo zhorí, ten utrpí škodu, on sa však zachráni, ale tak ako cez oheň.“

1Pt3,7: „Aby vám vaša vyskúšaná viera, omnoho vzácnejšia ako pomimuteľné zlato, ktoré sa tiež skúša ohňom, bola na chválu, slávu a česť vtedy, keď sa zjaví Ježiš Kristus.“

Mt 5,25-26: „Pokonaj sa včas so svojim protivníkom, kým si s ním na ceste, aby ťa protivník nevydal sudcovi a sudca strážnikovi a aby ťa neuvrhli do väzenia. Veru hovorím ti: Nevyjdeš odtiaľ, kým nezaplatíš do ostatného haliera.“

Mt 12,32: „Ak niekto povie niečo proti Synovi človeka, odpustí sa mu to. Kto by však povedal niečo proti Duchu Svätému, tomu sa neodpustí ani v tomto veku ani v budúcom.“

2Mach 12,46: „Svätá a nábožná to myšlienka! Preto nariadil túto zmiernu obeť za mŕtvych, aby boli zbavení hriechu.“

dogma: Očistec existuje. (1563)

dogma: Dušiam v očistci treba pomáhať. (1563)

Cirkev učí, že duše v očistci majú istotu spásy. Napriek mnohým teologickým mienkam sa Cirkev nikdy nevyjadrila o očistcových trestoch. ň

Sv. Tomáš Akvinský vyjadril svoj názor, že v očistci ide o:

1. **treste straty** - duše v očistci trpia, lebo nevidia Boha. Toto je hlavný očistcový trest
2. **trest citu** - je spôsobený nejakým vonkajším činiteľom (oheň???)

Očistec má svoje vlastné trvanie. Nemožno uplatňovať pozemskú mieru času. **Nie je to miesto, ale stav, či situácia.** No sám fakt, že jeho podstatou je očakávanie, stačí, aby toto trvanie nebolo príliš dlhé. Nie je vylúčené, že tento proces očisťovania prebehne momentálne v okamihu smrti a dĺžku nahrádza intenzita očisťovania.

Očistec zanikne pri poslednom súde - Parúzii.

Nebo

Nebo je posledným cieľom a uskutočnením najhlbších túžob človeka; stav najvyššieho a konečného šťastia. Hoci vyvolení žijú v Kristovi, nestratia, naopak nachádzajú svoju vlastnú identitu, svoje vlastné meno. Boha pre jeho transcendentnosť nemožno vidieť takého, aký je, hoci nám odhaľuje svoje tajomstvo primerane nazeraniu človeka a dáva mu na to aj schopnosti. Toto nazeranie v nebeskej sláve nazývame „blažením videním Boha. Nebo nám otvoril Ježiš Kristus svojou smrťou a vzkriesením. Blažení plne vlastnia ovocie vykúpenia, ktoré priniesol Kristus. On pripája k svojmu nebeskému osláveniu tých, čo uverili v neho a vytrvali vo vernosti k nemu. Nebo je blažené spoločenstvo všetkých, ktorí sa dokonale privtelili ku Kristovi. Toto tajomstvo presahuje každé chápanie a každú predstavu.

Sväté písmo o ňom hovorí v obrazoch: život, svetlo, svadobná hostina, pokoj, otcovský dom, nebeský Jeruzalem, ...

Človeku nie je ľahké odpútať sa od „príťaž“ zeme, od časopriestoru a nekreslene rozmýšľať o večnosti. Iba postupná zrelosť, ktorú dosahujeme rokmi nás hádam disponuje, aby sme trocha lepšie chápali večný život.

Múd 3,1-9: „Duše spravodlivých sú však v Božích rukách, muka sa ich nedotkne. Nemúdri sa nazdávali, že je po nich; za nešťastie posudzoval sa ich odchod, za skazu ich poberanie od nás. Oni sú však na pokoji. Lebo keď aj, podľa mienky ľudí, pretrpeli muku, jednako ich nádej bola plná nesmrteľnosti. Po nedlhom treste prijímú veľké dobrodenie, pretože ich skúšal Boh a zistil, že sú ho hodni. Vyskúšal ich ako zlato v peci

a prijal ich ako celopalnú obeť. Skviet' sa budú v čase svojho navštívenia, prebehnú s'ňa iskry cez trstinu, súdiť budú ľudstvo, nad národmi panovať a Pán bude večne vládnuť nad nimi. Tí, čo mali v neho nádej, poznajú pravdu a čo boli verní, v láske zotrávajú pri ňom, lebo milosti a zľutovania sa dostane jeho vyvoleným.“

Mt 5,3-12: „Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvidia Boha... Radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi.“

1Jn 3,2: „...uvidíme ho (Boha) ...“

1Kor 13,12: „... (uvidíme Boha) z tváre do tváre ...“

dogma: Duše všetkých svätých sú v nebi, vidia Božiu podstatu bezprostredným nazeraním z tváre do tváre a týmto videním sú skutočne šťastní. (1336)

dogma: Vnútoraná schopnosť, ktorá umožňuje anjelom a ľuďom blažené videnie sa volá svetlo slávy. (1311)

dogma: K bezprostrednému videniu Boha stvorený duch potrebuje svetlo slávy. (1311)

dogma: Boh je každému stvorenému duchu nepochopiteľný. (1215)

Vlastnosti nebeskej blaženosti:

☞ je večná - nestratiteľná, bez konca (Zjv 22,5)

☞ nerovnakosť v miere - (1Kor 3,8; Jn 14,2) - nebude tam závisť

Mimoriadne odmeny v nebi:

Scholastici - náuka o malej zlatej korunke

☞ aurea - každý v nebi

☞ aureola - len niektorí v nebi a to: mučeníci (Zjv 7,14); panný (Zjv 14,3-4); učiteľia viery (Dan 12,3)

Reinkarnácia (prevteľovanie) - náuka o sťahovaní duší.

☞ relativizuje sa existencia dobra a zla

☞ človek sa stáva pohodlným prijať na seba námahu a povinnosť mravného zdokonaľovania

☞ je ľahšie veriť, že námaha a zodpovednosť sa dá rozložiť na niekoľko životov; viera v pseudoreparát života

☞ konečný efekt je stále zložená skúška

☞ podľa tejto náuky sa neoplatí snažiť v tomto živote žiť spravodlivý život

Predurčenie:

☞ pozitívne - predestinácia

☞ negatívne - reprobácia

Predestinácia v širšom zmysle slova: každý akt Božej vôle

Predestinácia v užšom zmysle slova: akt rozhodnutia Božej vôle ohľadom konečného cieľa rozumných bytostí

Predestinácia v najužšom zmysle slova: večné rozhodnutie prijať určité bytosti do nebeskej blaženosti

Reprobácia: Boh neurčuje od večnosti čas rozumných bytostí svojvoľne na zatratenie!!!

Sv. Ján Zlatoústý: „Keby spása výlučne závisela od Boha, všetci by sme museli byť spasení, lebo Boh chce všetkých spasiť.“

dogma: Boh svojim večným rozhodnutím istých ľudí predurčil k večnej blaženosti. (509)

dogma: Boh svojim večným rozhodnutím predurčil tých ľudí, ktorí odmietnu povolanie k spásu, k večnému zatrateniu. (všeobecné učenie)

Mt 25,34: „Potom Kráľ povie tým, čo budú po jeho pravici: »Pod'te, požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta.“

Mt 25,41: „Potom povie aj tým, čo budú zľava: »Odíďte odo mňa, zlorečení, do večného ohňa, ktorý je pripravený diabľovi a jeho anjelom!“

Rim 8,29-30: „Lebo ktorých predpoznal, tých aj predurčil, že sa stanú podobnými obrazu jeho Syna, aby on bol prvorođený medzi mnohými bratmi. A tých, ktorých predurčil, aj povolal, a ktorých povolal, tých aj ospravedlnil, a tých, čo ospravedlnil, aj oslávil.“

25. Posledný súd.

KKC 988-1019; 1038-1065

Teologicky posledný súd a koniec sveta je stotožnený s parúziou. „**Parúzia**“ = slávnostný vstup kráľa do mesta.

Náuka o Kristovej parúzii patrila k pokladu kresťanskej viery od počiatku. Cirkev sa oficiálne nevyjadřila o čase parúzie.

Znamenia príchodu:

1. **zo zjavenia** vieme, že slávny príchod Mesiáša sa odkladá, aby ho uznal „celý Izrael“.
2. **konečná skúška**, bude v podobe podvodného náboženstva, ktoré prinesie ľuďom zdanlivé riešenie problémov za cenu odpadu od pravdy - posledná skúška viery
3. **veľké prírodné katastrofy**

Mk 13,24-26: „V tých dňoch, po onom súžení slnko sa zatmie, mesiac nevydá svoj jas, hviezdy budú padať z neba a nebeské mocnosti sa budú chvieť. Vtedy uvidia Syna človeka prichádzať na oblakoch s veľkou mocou a slávou.“

Lk 21,10-12: „Potom im povedal: „Národ povstane proti národu a kráľovstvo proti kráľovstvu. Budú veľké zemetrasenia a miestami hlad a mor, budú hrôzy a veľké znamenia na nebi. Ale pred tým všetkým položia na vás ruky a budú vás prenasledovať, vydajú vás synagógam, uväznia vás, budú vás vláčiť pred kráľov a vladárov pre moje meno.“

2Pt 3,10-13: „Pánov deň príde ako zlodej. A vtedy sa nebesia s rachotom pominú, živly sa páľavou rozplynú aj zem i diela, ktoré sú na nej. A keď sa toto všetko má tak rozplynúť, ako sväto a nábožne musíte žiť vy, čo očakávate túžobne príchod Božieho dňa, pre ktorý sa nebesia páľavou rozplynú a živly sa v ohni roztopia! Podľa jeho príslubu očakávame *nové nebo a novú zem*, na ktorých prebýva spravodlivosť.“

dogma: Ježiš Kristus príde súdiť živých i mŕtvych. (všetky vierovyznania)

[Sv. Písmo:](#)

Rim 14,9: „Veď Kristus práve preto zomrel a ožil, aby vládol aj nad mŕtvymi aj nad živými.“

Ef 1,19-22: „...a aká nesmierne veľká je jeho moc pre nás veriacich podľa pôsobenia jeho mocnej sily, ktorú dokázal na Kristovi, keď ho vzkriesil z mŕtvych a v nebi posadil po svojej pravici nad každé kniežatstvo, mocnosť, silu a panstvo a nad každé iné meno, ktoré možno vysloviť nielen v tomto veku, ale aj v budúcom. Všetko mu položil pod nohy a jeho ustanovil nad všetkým za hlavu Cirkvi...“

Mt 25,31-46: „Až príde Syn človeka vo svojej sláve a s ním všetci anjeli, zasadne na trón svojej slávy. Vtedy sa pred ním zhromaždia všetky národy a on oddelí jedných od druhých, ako pastier oddeľuje ovce od capov. Ovce si postaví sprava a capov zľava. Potom Kráľ povie tým, čo budú po jeho pravici: »Pod'te, požehnaní môjho Otca, zaujmite kráľovstvo, ktoré je pre vás pripravené od stvorenia sveta. Lebo som bol hladný a dali ste mi jesť; bol som smädný a dali ste mi piť; bol som pocestný a pritúlili ste ma; bol som nahý a priodeli ste ma; bol som chorý a navštívili ste ma; bol som vo väzení a prišli ste ku mne.« Vtedy mu spravodliví povedia: »Pane, a kedy sme ťa videli hladného a nakŕmili sme ťa, alebo smädného a dali sme ti piť? Kedy sme ťa videli ako pocestného a pritúlili sme ťa, alebo nahého a priodeli sme ťa? Kedy sme ťa videli chorého alebo vo väzení a prišli sme k tebe?« Kráľ im odpovie: »Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili.« Potom povie aj tým, čo budú zľava: »Odíďte odo mňa, zlorečení, do večného ohňa, ktorý je pripravený diabľovi a jeho anjelom! Lebo som bol hladný, a nedali ste mi jesť; bol som smädný, a nedali ste mi piť;»

bol som pocestný, a nepritúlili ste ma; bol som nahý, a nepriodeli ste ma; bol som chorý a vo väzení, a nenavštívili ste ma.« Vtedy mu aj oni povedia: »Pane, a kedy sme ťa videli hladného alebo smädného alebo ako pocestného alebo nahého alebo chorého alebo vo väzení a neposlúžili sme ti?« Vtedy im on odpovie: »Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste neurobili jednému z týchto najmenších, ani mne ste to neurobili.« A pôjdu títo do večného trápenia, kým spravodliví do večného života.“

Cirkev učí, že **parúzia bude definitívny koniec sveta v podobe, ktorú poznáme**. Na konci sveta vyhlási Boh svoj definitívny súd nad celými dejinami. Spoznáme celý zmysel celého vykupiteľského diela a celý poriadok spásy; pochopíme obdivuhodné cesty, ktorými Božia prozreteľnosť viedla každé stvorenie k jeho poslednému cieľu. Posledný súd zjaví, že Božia spravodlivosť zvíťazí nad každou nespravodlivosťou, ktorej sa dopustili stvorenia a že jeho láska je silnejšia ako smrť. Posolstvo posledného súdu nás vyzýva k obráteniu, kým Boh dáva milostivý čas spásy. Ponúka nám svätú bázeň a zaväzuje nás k spravodlivosti Božieho kráľovstva. Ohlasuje blaženú nádej Pánovho návratu. Na konci sveta príde Božie kráľovstvo vo svojej plnosti. Potom budú spravodliví kraľovať s Kristom a hmotný vesmír sa pretvorí. Boh bude všetko vo všetkých.

Apoštolí, ktorí boli zdravo zvedaví sa pýtali Pána, kedy bude koniec. Ježiš neprezradil toto veľké tajomstvo. **Nik iný, okrem Boha nevie, kedy nastane okamih zhodnotenia celého kozmu, celého ľudstva.**

Mt 24, 36: „Ale o tom dni a o tej hodine nevie nik, ani nebeskí anjeli, ani Syn, iba sám Otec.“

Čítaj evanjelium podľa Matúša, kapitoly - 24 a 25

Vďaka vede môžeme predpovedať opotrebovanie Zeme, koniec slnečnej sústavy, ale to ešte nemusí byť definitívny koniec.

Verím vo vzkriesenie tela.

Výraz „telo“ znamená, že po smrti nebude už len nesmrteľná duša, ale že znovu ožijú aj naše „smrteľné telá“.

Rim 8,11: „A keď vo vás prebýva Duch toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, potom ten, čo vzkriesil z mŕtvych Krista, oživí aj vaše smrteľné telá skrze svojho Ducha, ktorý prebýva vo vás.“

1Kor 15,12-14.20: „Ak sa hlása, že Kristus bol vzkriesený z mŕtvych, akože niektorí z vás hovoria, že zmŕtvychvstania niet? Veď ak niet zmŕtvychvstania, nebol ani Kristus vzkriesený. Ale ak nebol Kristus vzkriesený, potom je márne naše hlásanie a márna je aj vaša viera. Ale Kristus vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých.“

2Mach 7,9: „... Pán vesmíru, pre ktorého zákony zomierame vzkriesi nás pre večný život.“

2Mch 2,14: „Pod ľudským násilím spokojne zomiera ten, komu Boh vlieva nádej, že ho opäť vzkriesi. Ale pre teba niet vzkriesenia k životu.“

Pán Ježiš spája vieru vo vzkriesenie so svojou osobou: **„Ja som vzkriesenie a život.“** (Jn 11,25)

Čo znamená „vstať z mŕtvych“?

Pri smrti, teda pri oddelení duše od tela, telo človeka podlieha rozkladu, kým jeho duša ide v ústrety Bohu, i keď ešte očakáva, že sa spojí so svojim osláveným telom. Boh vo svojej všemohúcnosti definitívne dá nášmu telu neporušiteľný život, keď ho mocou Ježišovho zmŕtvychvstania spojí s našou dušou.

Nové nebo a nová zem

Na konci časov sa naplní Božie kráľovstvo. Spravodliví budú kralovať s Kristom v oslávenom tele. Túto tajomnú obnovu, ktorá premení ľudstvo i svet nazýva Sv. písmo nové nebo a nová zem.

Sv. Písmo:

Iz 65; 66; 2Pt 3; Zjv 21 - „hovoria o novom nebi a novej zemi“

Zjv 21,4 : „Zotrie im z očí každú slzu a už nebude smrti ani žiaľu; ani náreku ani bolesti viac nebude, lebo prvé sa pomínulo.“

Rim 8, 19-25: „Ved' stvorenie túžobne očakáva, že sa zjavia Boží synovia. Lebo stvorenie bolo podrobené márnosti - nie z vlastnej vôle, ale z vôle toho, ktorý ho podrobil a dal mu nádej, že aj samo stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy, aby malo účasť na slobode a sláve Božích detí. Ved' vieme, že celé stvorenie spoločne vzdychá a zvíja sa v pôrodných bolestiach až doteraz. A nielen ono, ale aj my sami, čo máme prvotiny Ducha, aj my vo svojom vnútri vzdycháme a očakávame adoptívne synovstvo, vykúpenie svojho tela. Lebo v nádeji sme spasení. Ale nádej, ktorú možno vidieť, nie je nádej. Lebo kto dúfa v niečo, čo vidí? Ale ak dúfame v niečo, čo nevidíme, trpezlivo to očakávame.“

dogma: Existuje večný život. (všetky vierovyznania)

Večný (nemá ani začiatok ani koniec - Boh) nerozumieme absolútne, lebo ľudský život je **večtý** (má začiatok a nemá koniec). Večnosť nie je len číra časová následnosť, večnosť je vykúpenie stvorenia z času.

26. Sviatosť Pomazania chorých

Choroby a bolesť sú našimi nerozlučnými sprievodcami pri našom putovaní životom. Objavili sa ako dôsledok dedičného hriechu. „Choroby nám pomáhajú „brzdiť sa“ v namyslenosti a v nezdravej sebestačnosti. Tým, že nám pripomínajú našu bezmocnosť a možnosť smrti, upriamujú nás na hodnoty večné. Majú svoj zmysel v živote každého človeka. Ježiš ich posvätil svojou smrťou na kríži.

V chorých a trpiacich vidíme tvár trpiaceho Krista a každý skutok lásky považujeme za službu samému Ježišovi: „Veru hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z mojich najmenších bratov, mne ste urobili.“ (Mt 25,40)

Choroba môže viesť aj k úzkosti, k uzatvoreniu sa do seba, niekedy dokonca k zúfalstvu a vzbure proti Bohu. Ale môže tiež urobiť človeka zrelším, môže mu pomôcť rozlíšiť, čo je v jeho živote podstatné a zameral sa na to. Choroba veľmi často podnecuje hľadanie Boha a návrat k nemu.

1. Definícia sviatosti Pomazania chorých

Sviatosť pomazania chorých je sviatosť

- ktorej Kristus pomáha chorému na tele i na duši; uľavuje v bolesti a posilňuje ho v slabosti.
- v ktorej vážne chorému veriacemu skrze mazanie olejom a modlitbu kňaza, udeľuje Božia milosť na spásu duše a často aj prirodzené zdravie tela.

- ktorá pomáha duši i telu chorého človeka.
- ktorá udeľuje osobitnú milosť kresťanovi, ktorý prežíva stav ťažkej choroby, alebo staroby

Choroba a smrť sa javia ako účasť na Kristovom kríži, ktorá má základ vo viere a krste. Ježiš žiada od chorých, aby verili (Mk 5,34; Mk 9,23). Na uzdravenie používa znaky: slinu a vkladanie rúk (Mk 7,32-36; 8,22-25) blato a umytie (Jn 9,6-15). Chorí sa ho snažia dotknúť (Mk 3,10; 6,56) „lebo vychádzala z neho sila, ktorá uzdravovala všetkých“ (Lk 6,19).

Tak sa nás Kristus nad'alej „dotýka“, aby nás uzdravoval.

2. História sviatosti Pomazania chorých

Biblické texty, o ktoré sa opiera Cirkev od staroveku pri zdôrazňovaní pomazania chorých sú:

- Mk 6,12-13: „Oni šli a hlásali, že treba robiť pokánie. Vyhnali mnoho zlých duchov, pomazali olejom veľa chorých a uzdravovali.“
- Jak 5,14-15: „Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších Cirkvi; a nech sa nad ním modlia a mažú ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou uzdraví chorého a Pán mu ul'aví; a ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu.“

Starovek – pri liečení dôležitý telesný kontakt – vkladanie rúk; potieranie blatom; slinou ... Ježiš túto právomoc dal 12 apoštolom. Učenci pri tom používali olej, ktorý bol vtedy uznávaným liečebným prostriedkom.

Tridentský koncil – vidí v tom predobraz sviatosti pomazania chorých. Podobne o tom hovorí aj pápež Pavol VI.

Texty z 3. storočia dosvedčujú prax vysluhovania tejto sviatosti, ktorá sa vtedy neviazala výlučne na kňaza a nevz'ahovala sa na nebezpečenstvo smrti.

Bola však táto sviatosť udeľovaná olejom posväteným biskupom na Zelený štvrtok podobne ako dnes a udeľovala sa chorým kedykoľvek to potrebovali.

Od 9. stor. sa zo sviatosti, ktorá prinavracala zdravie, stalo „posledné“ pomazanie.

Neskôr chápané nie ako posledná sviatosť v poradí, ale ako sviatosť „zomierajúcich“.

Na prelome prvého tisícročia sa chorým udeľovala ako súčasť prísneho pokánia. Chorý, ktorý prijal túto sviatosť a ozdravel, celý zvyšok života znášal dôsledky prijatia tejto sviatosti: nosil do smrti kajúce rúcho; často nemohol ani vykonávať prácu na svoju obživu; alebo musel chodiť bosý, zdržiavať sa mäsitého pokrmu a pod.. Preto sa táto sviatosť aj zo strachu pred týmito záväzkami odsúvala až na záver života a to aj napriek riziku, že chorý zomrel a nestihol túto sviatosť prijať. Bola chápaná ako rozsudok smrti.

3. Matéria sviatosti Pomazania chorých

Matériou je **olej, pomazanie olejom a vkladanie rúk.**

Pod olejom sa rozumie olivový olej posvätený biskupom na Zelený štvrtok. V súrnom prípade môže byť aj iný olej rastlinného pôvodu (slnečnicový, ľanový...), posvätený presbytérom (kňazom) pred udelením pomazania.

4. Forma sviatosti Pomazanie chorých

Forma spočíva v slovách sviatostnej formuly, ktorá sprevádza pomazanie:
„Týmto svätým pomazaním a pre svoje láskavé milosrdenstvo nech ti Pán pomáha milosťou Ducha Svätého. Amen.

A oslobodeného od hriechov nech ťa spasí a milostivo posilní.“ Amen.

V rímskom obrade kňaz maže chorého olejom vlastnou rukou na čele (rozum) a na rukách (činy) – pretože sviatosť zahŕňa celistvú osobu a pritom vyslovuje sviatostnú formulu.

V minulosti sa pomazanie udeľovalo aj 7dní po sebe a mazalo sa na 5 častiach tela – zmysly: oči, uši, ústa, nos a ruky; vykonávalo ju viacero kňazov.

V mimoriadnom prípade v súčasnosti postačuje na čele alebo inej zdravej časti tela, pričom sa povie celá formula.

5. Vysluhovateľ sviatosti Pomazania chorých

Platne a dovolene môže vyslúžiť túto sviatosť **kňaz a biskup.**

6. Prijímateľ sviatosti Pomazania chorých

- Má a môže prijať každý kresťan-katolík, ktorý je pre vážnu chorobu alebo starobu v nebezpečenstve smrti.
- Kresťan môže prijať sväté pomazanie zakaždým, keď upadne do ťažkej choroby, a tiež aj vtedy, keď už túto sviatosť prijal a choroba sa mu zhorší.
- Odporúča sa pred operáciou, aj keď sa vykonáva bežne, pretože každá operácia má v sebe riziko smrti.
- Prijatť ju môžu aj ťažko choré deti, ktoré užívajú rozum natoľko, že sviatosť im môže byť posilnením.
- Môže sa prijať aj hromadne, napríklad pri svätej omši

K hodnému prijatiu sviatosti pomazania chorých
je potrebný stav milosti.
V nutnom prípade stačí aj nedokonalá ľútosť.

7. Účinky sviatosti Pomazania chorých

Osobitná milosť tejto sviatosti má účinky:

- udelenie milosti a spojenie chorého s Kristovým utrpením pre jeho vlastné dobro a pre dobro celej Cirkvi
- posilu, pokoj a odvahu kresťansky znášať utrpenia choroby alebo stareckú zošlosť
- obnovuje dôveru a vieru v Boha a posilňuje proti pokušeniam zlého ducha
- odpustenie hriechov, ak ho chorý nemohol prijať vo sviatosti zmierenia
- odstránenie trestov
- navrátenie zdravia, ak to osoží duchovnej spásy
- príprava na prechod do večného života

27. Piaty Boží príkaz – Nezabiješ Samovražda

priama – človek svojim úmyslom smeruje ku skoncovaniu so svojim životom, privlastňuje si najvyššiu právomoc nad ľudským životom, ktorá prináleží jedine Bohu. Ani v dobe prenasledovania nie je možno ľahkovážne vyhl'adávať mučenícku smrť.

nepriama – nepriamo si poškodzuje život človek takou činnosťou, ktorá sama o sebe nie je zlá, ale je životu a zdraviu nebezpečná. (napr. užívanie nikotínu; alkoholu; kofeínu; ...) **Človek nechce smrť, ale koná činnosť, ktorá ju môže spôsobiť. Vystavuje sa tak nebezpečenstvu života.**

28. Rozvody – áno alebo nie?

Pán Ježiš nástojil na pôvodnom úmysle Stvoriteľa, ktorý chcel, aby bolo **manželstvo nerozlučiteľné**. Ruší ústupky, ktoré vkl'zli do Starého zákona:

„ On odpovedal: „Nečítali ste, že Stvoriteľ *ich* od počiatku *ako muža a ženu stvoril* a povedal: *»Preto muž opustí otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele«*? A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo. Čo teda Boh spojil, nech človek nerozlučuje.“ Povedali mu: „Prečo potom Mojžiš rozkázal *dať priepustný list a prepustiť?*“ Odpovedal im: „Mojžiš vám pre tvrdosť vášho srdca dovolil prepustiť vaše manželky; ale od počiatku to nebolo tak. A hovorím vám: Každý, kto prepustí svoju manželku pre iné ako pre smilstvo a vezme si inú, cudzoloží.“

Dobrovoľná zdržanlivosť - Jeho učeníci mu povedali: „Keď je to takto medzi mužom a ženou, potom je lepšie neženiť sa.“ On im povedal: „Nie všetci pochopia toto slovo, iba tí, ktorým je to dané. Lebo sú ľudia neschopní manželstva, pretože sa takí narodili zo života matky, iných takými urobili ľudia a iní sa takými urobili sami pre nebeské kráľovstvo. Kto to môže pochopiť, nech pochopí.“ (Mt 19,4-12)

Medzi pokrstenými „platne uzavreté a (manželským úkonom) zavŕšené manželstvo“ nemôže byť rozviazané nijakou ľudskou mocou a z nijakého dôvodu, iba smrťou.

Odluka – manželov, pri ktorej však pretrváva manželský zväzok, môže byť oprávnená v niektorých prípadoch, predvídaných kánonickým právom.

Ak civilný rozvod je jediný možný spôsob, ako zaistiť určité legitímne práva, ako je starostlivosť o deti alebo ochrana majetku, môže sa tolerovať nie je morálnym previnením.

Rozvod – je ťažkým previnením proti prirodzenému zákonu. Uzavretie nového zväzku, aj keby ho civilný zákon uznával, ešte zväčšuje porušenie zmluvy: **manželský partner, ktorý sa znovu zosobáši, sa v tomto prípade nachádza v situácii trvalého a verejného cudzoložstva.**

Môže sa stať, že jeden z manželov je nevinnou obeťou rozvodu vyhláseného civilným zákonom; takýto manželský partner sa neprehrešuje proti morálnemu príkazu. Je veľký rozdiel medzi manželským partnerom, ktorý sa úprimne snažil byť verným sviatosti manželstva a je nespravodlivo opustený, a tým partnerom, ktorý svojou vinou ničí kánonický platné manželstvo. (por. KKC § 2382-2386)